

Socialutskottets offentliga utfrågning
på temat hemlöshet
den 17 september 2008

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-85943-42-5
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2008

Förord

RIKSDAGENS SOCIALUTSKOTT

Socialutskottet anordnade en offentlig utfrågning den 17 september 2008 på temat hemlöshet.

Utfrågningen anordnades mot bakgrund av att socialutskottet önskar bredda sina kunskaper om hemlöshet i Sverige. Genom utfrågningen avsåg utskottet att få problembilden kring hemlöshet belyst från olika synvinklar och att påbörja en öppen diskussion om hemlöshet.

Utfrågningen inleddes med en scenisk monolog, Sista ordet, av och med Thomas Jankert. Därpå följde en paneldebatt med sju deltagare nämligen företrädare för Föreningen Stockholms hemlösa, Stockholms stadsmission, Kristinehamns socialförvaltning, Stockholms socialtjänstförvaltning, Faktum, Socialstyrelsen och Socialhögskolan i Lund. Ordföranden i Röda Korset, Bengt Westerberg, fungerade som moderator. Slutligen gavs utskottsledamöterna möjlighet att ställa frågor till paneldeltagarna och övriga inbjudna.

Utfrågningen kan emellertid även ses som ett led i utskottets uppföljande och utvärderande verksamhet. Utskottet bedömer att vad som sades under paneldebatten och vid utskottsledamöternas utfrågning är av allmänt intresse och att det bör göras tillgängligt för en vidare krets. Därför publiceras här en utskrift av utfrågningen.

Stockholm i oktober 2008

Kenneth Johansson
Ordförande

Monica Dohnhammar
Kanslichef

Socialutskottets offentliga utfrågning på temat hemlöshet onsdagen den 17 september 2008

Deltagande inbjudna:

Paneldebatt:

Röda Korset

Bengt Westerberg, moderator

Föreningen Stockholms hemlösa

Rolf Nilsson, ordförande

Stockholms stadsmission

Annelie Edrén, verksamhetschef sociala verksamheter

Kristinehamns socialförvaltning

Krister Nyström, bosamordnare

Stockholms socialtjänstförvaltning, enheten för hemlösa

Claudette Skilving, enhetschef

Faktum, Göteborg

Malin Kling, chefredaktör

Socialstyrelsen

Annika Remaeus, utredare

Socialhögskolan i Lund

Marcus Knutagård, doktorand vid Socialhögskolan i Lund

Övriga inbjudna:

Barnombudsmannen

Lena Nyberg, barnombudsman

Marina Gunnmo Grönros, planeringssekreterare

Föreningen Stockholms hemlösa

Johan Sundelius

Hela Människan

Eric Bergthén, tf. generalsekreterare

Anette Kyhlström, konsulent

Hyresgästföreningen

Yvonne Andersson, regionstyrelseledamot
Terje Gunnarsson, regionordförande

IOGT-NTO

Anna Carlstedt, vice ordförande

Kriminalvården

Gunilla Nilsson, utvecklare verksamhetsfrågor
Birgitta Nyttell

Kriminellas revansch i samhället, Rikskris

Christer Karlsson, förbundsordförande

Kristinehamns socialförvaltning

Lars-Olof Persson, verksamhetschef

Kronofogden

Michael Necke, processägare för förebyggande kommunikation
Karin Berglöf Hedare, bitr. processägare indrivningen

Norrmalms stadsdelsnämnd, Stockholm

Eva Folke, bitr. avdelningschef vård och omsorg

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks

Gunilla Westny, ordförande
Madeleine Persson, styrelseledamot

Riksförbundet för Social och Mental Hälsa RSMH

Jan-Olof Forsén, förbundsordförande
Anita Rinman, förste vice förbundsordförande

Rädda Barnen

Anna Frenning, programhandläggare
Yvonne Sjöblom, forskare

Röda Korset

Göran Wahlqvist, chef i region Gotland
Pernilla Erholdt, region Syd

Stockholms stadsmission

Míja Bergman, enhetschef Bostället

Statens institutionsstyrelse SiS

Lars Aldén, institutionschef Ekebylunds LVM-hem
Margareta Wihlborg, rådgivare huvudkontoret

Stockholms socialtjänstförvaltning, enheten för hemlösa

Annika Engström, sektionschef

Sveriges Kommuner och Landsting SKL

Per-Olov Nylander, handläggare
Jonas Wiklund, utredare

Sveriges Kvinnojourers Riksförbund SKR

Lotta Sonemalm, ledamot

Situation Stockholm

Ulf Stolt, chefredaktör
Jenny Lindroth, verksamhetsansvarig

Skyddsvärnet

Nilla Helgesson, bitr. direktör

Socialdepartementet

Gunilla Malmberg, departementsråd
Elisabet Aldenberg, departementssekreterare

Socialstyrelsen

Ann Jönsson, utredare hemlöshetsprojektet
Maria Boustedt-Hedvall, utredare hemlöshetsprojektet

Stockholms domkyrkoförsamling

Inga Pagreus, diakon
Marie Svensson, fältmotivator
Carl-Erik Sahlberg, domkyrkokomminister

Sundbybergs socialförvaltning

Anders Arnsvik, utredare

Sveriges Fontänhus

Ulph Holmgren, bitr. klubbhuschef

Från socialutskottet deltog:

Kenneth Johansson (c), ordförande
Ylva Johansson (s), vice ordförande
Cecilia Widegren (m)
Magdalena Andersson (m)
Christer Engelhardt (s)
Marianne Kierkemann (m)
Tobias Krantz (fp)
Marina Pettersson (s)
Jan R Andersson (m)
Lennart Axelsson (s)
Chatrine Pålsson Ahlgren (kd)
Margareta B Kjellin (m)
Catharina Bråkenhielm (s)
Finn Bengtsson (m)
Per Svedberg (s)
Ann Arleklo (s)
Eva Olofsson (v)
Maria Kornevik-Jakobsson (c)
Maria Lundqvist-Brömster (fp)

Socialutskottets offentliga utfrågning på temat hemlöshet onsdagen den 17 september 2008

Ordföranden: Då vill jag säga varmt välkommen till socialutskottets öppna utfrågning på temat hemlöshet. Jag heter Kenneth Johansson och är ordförande i socialutskottet.

Vi har från utskottet bestämt oss för att prioritera bland annat frågor om hemlöshet och för att i dag genomföra en öppen utfrågning på ett för oss ganska otraditionellt sätt.

Jag säger välkommen till Thomas Jankert som vi under de första 45 minuterna kommer att få träffa på i lite olika egenskaper. Jag säger välkommen till deltagarna i det panelsamtal som därefter ska följas med moderator Bengt Westerberg i spetsen. Jag säger välkommen till övriga inbjudna, som har skyltar framför sig och som utskottets ledamöter senare, i den sista delen, har möjligheter att ställa frågor till. Jag säger välkommen till medierepresentanter och till de tv-tittare som följer den här öppna utfrågningen.

Min inledning stannar där. Återigen säger jag: Varmt välkommen! Det här är frågor som är oerhört angelägna att ta tag i, och det är angeläget att hitta strategier för att klara ut dem på ett bra sätt. Välkomna!

(Efter monologen började paneldebatten)

Bengt Westerberg, Röda Korset: Då är vi klara att sätta i gång, så inta era platser.

Jag heter Bengt Westerberg och har uppträtt någon gång tidigare i socialutskottet, men det var jättemånga år sedan och i en helt annan kapacitet än nu. Nu är jag ordförande i Svenska Röda Korset och strikt neutral och opartisk i sådana här politiska sammanhang.

Jag har till min hjälp här en mycket kvalificerad panel som representerar olika delar av samhället. Jag tänkte inte öda tid på att presentera allihop nu, utan det gör vi vartefter.

Närmast mig sitter Rolf Nilsson som är ordförande i Föreningen Stockholms hemlösa. Jag tänkte börja med att fråga dig, Rolf: När du såg den här lilla enmanspjäsen, kände du igen dig eller var det här ett väldigt unikt och annorlunda fall?

Rolf Nilsson, Föreningen Stockholms hemlösa: Mycket känner man igen – just känslan han berättar om. Det är svårt att berätta känslor, för det är liksom individuellt. Men just att man är en börda fast man inte har någonting. Jag tycker att det var jättebra skrivet! Man bär hela samhällets börda fast man inte har någonting. Det var jättenära på vissa ställen, absolut.

Bengt Westerberg: En sak som jag noterade är att han vid ett tillfälle säger att det är en sådan lång väg tillbaka. Det vill säga, när han ser sin egen situation

och vad han egentligen skulle vilja är den vägen så fruktansvärt lång att den känns omöjlig, och då fastnar han i känslan av att han måste leva kvar i hemlösheten. Känner du igen det?

Rolf Nilsson: Nu fick ju jag en liten räkmacka, men det är precis som han säger. Jag tänkte: Jag kommer aldrig att lägga av. Det är bara fem år sedan, men det fanns inte på min agenda. Jag kommer att bo i en husvagn, jag kommer att bo i en bil, jag kommer att bo så här, tänkte jag.

Bengt Westerberg: Påminner din egen historia på något sätt om det vi har sett här?

Rolf Nilsson: Ja, men jag har aldrig sovit på ett härbärke i hela mitt liv. Där går liksom gränsen.

Bengt Westerberg: Annelie Edrén, du är chef för den sociala verksamheten i Stockholms Stadsmission. Du möter många personer i den här situationen eller i Rolfs situation. Tyckte du att du kände igen dig när du såg pjäsen?

Annelie Edrén, Stockholms Stadsmission: Det är ju framför allt mina medarbetare som möter våra deltagare i verksamheterna, men jag tycker absolut att jag kan instämna i upplevelsen av brist på inre självförtroende och självkänsla. Det är svårt för dem att tycka om sig själva så pass mycket att de försöker påbörja den långa vägen tillbaka. Det kan jag instämna i väldigt mycket. Jag kan också instämna när det gäller bristen i vårt samhälle: att vi faktiskt inte gör det lätt för personer att ta sig tillbaka.

Bengt Westerberg: Den bild vi såg tror jag är den många av oss förknippar med hemlöshet. Man tänker på uteliggaren, personen vi ser på gatan när vi är ute och går. Men när man tänker lite djupare på hemlöshet är det inte så lätt att veta vad som egentligen ska inkluderas.

Jag tänkte mig vända mig till Annika Remaeus från Socialstyrelsen. Ni har på regeringens uppdrag – flera stycken faktiskt under årens lopp men det senaste för ett par år sedan – gjort en kartläggning om hemlöshet, och då har ni bland annat haft anledning att fundera över vad hemlöshet är. Vilka ska vi räkna? Kan du berätta lite grann om hur ni har tänkt kring detta?

Annika Remaeus, Socialstyrelsen: När det gäller att definiera hemlöshet finns det många synpunkter. Vid den senaste räkningen försökte vi ha en ganska bred definition där vi också tittade mer på att en person är i en situation. Det är inte så att man *är* hemlös. Det kan skifta från en vecka till en annan. Det kan faktiskt vara så att man får en lägenhet veckan därpå.

Vi beskriver alltså mer en situation, och vi bestämde oss för att det finns fyra situationer som på något vis beskriver hemlöshet och även inkluderar väldigt osäkra boendeförhållanden, eftersom också det är en väldigt utsatt situation.

Bengt Westerberg: Vad kan osäkra boendeförhållanden vara för något?

Annika Remaeus: Det kan vara akutboenden, olika typer av träningslägenheter eller om du bor ofrivilligt inneboende hos släkt och vänner. På så sätt får vi en bredare bild än bara den grupp som är direkt hemlös.

Bengt Westerberg: Ni har också räknat in sådana som bor på institutioner och som ska ut inom några månader men inte har något boende ordnat.

Annika Remaeus: Precis, och samma gäller kriminalvården, när du inte vet att du har ett boende inom tre månader.

Bengt Westerberg: Om man lägger ihop alla de grupper som ni har inkluderat, alltså både uteliggare och de som bor på en institution och snart ska ut men inte har sitt boende ordnat, och även dem som bor på en institution utan att det är planerat när de ska släppas ut och som saknar boende utanför institutionen – hur många människor handlar det om i Sverige som är hemlösa i denna vidare mening?

Annika Remaeus: År 2005 under en vecka på våren var det ca 17 000 personer.

Bengt Westerberg: Ni har också konstaterat att detta inte är någon överskattning utan snarare tvärtom; det är nästan ett minimum som ni har kommit fram till.

Annika Remaeus: Absolut.

Bengt Westerberg: Så vi kan räkna med någonstans kring 20 000 plus minus något som vi inte vet. Hur många är i den situation vi såg exempel på nu, alltså uteliggare, personer som lever på härbärgen och så? Hur stor är den gruppen?

Annika Remaeus: Vad vi fick in i vår kartläggning var ungefär 900 som sover ute och ungefär 1 200 som sover på härbärgen. Men det är som sagt var minisiffror.

Bengt Westerberg: Det är alltså drygt ett par tusen människor som är i den situationen. Sedan har vi en del andra, till exempel kvinnojourer och sådana mycket tillfälliga boenden. I det ni kallade situation 1 som inkluderar de här grupperna kom ni alltså upp i ungefär tre och ett halvt tusen i grova tal. Och så är det då alla de andra grupperna som man kan diskutera.

Om jag får fortsätta med detta, Annika: Hur ser dessa människors situation ut, om du skulle försöka sammanfatta bilden? Vad karakteriserar den här gruppens sociala situation?

Annika Remaeus: Det är vanligt att personerna har eller har haft alkoholmissbruk. Det gäller ungefär 60 procent. Ungefär 40 procent har haft någon form av psykiska problem som de har behövt hjälp med. Det finns också ekonomiska problem, man har dålig hälsa och dåliga tänder. Få har arbete på den öppna marknaden. Men det finns en liten grupp som inte har några andra problem än att man saknar bostad. Genom den här kategoriseringen kan vi också se att till exempel den utomnordiska gruppen ökar. Vi kan se att gruppen kvinnor ökar.

Bengt Westerberg: Jag tänkte just fråga hur stor andelen kvinnor är av dem som vi talar om.

Annika Remaeus: Kvinnorna är i minoritet, runt 25–27 procent.

Bengt Westerberg: Ungefär en fjärdedel.

Hur är det med utrikes födda i en sådan grupp som ni särskilt pekar ut? De flesta är svenskar. Men de utrikes födda är överrepresenterade, också ungefär en fjärdedel?

Annika Remaeus: Ja.

Bengt Westerberg: Ungefär 12 procent av befolkningen är utrikes födda.

Annika Remaeus: Det är betydligt vanligare i de större städerna.

Bengt Westerberg: Du nämnde missbrukare och psykiskt sjuka. Det finns också de som är både–och. Hur stor är den andelen på ett ungefär?

Annelie Edrén: En fjärdedel.

Bengt Westerberg: Ungefär så ser det alltså ut.

Marcus Knutagård, du forskar nere i Lund kring boendeformer och sådant. Kan du lite grann berätta om vad du tittar på i din avhandling som snart är klar?

Marcus Knutagård: Primärt tittar jag på framväxten av kategoriboenden i Malmö, något som man också ser i hela landet. I det ligger en matchning mellan personer som tillhör vissa kategorier och särskilda institutioner som de tänks tillhöra. Det ligger lite i linje med den berättelse som vi här fått ta del av och med Annikas beskrivning. Det ger en bild av en viss typ av människa som på något sätt skulle vara annorlunda än vi. Det jag väl i min forskning lite grann vill komma in på är att det här inte är någonting som samhället ska bedriva. Det gäller alltså inte att underlätta inträdet i himmelriket utan snarare att underlätta inträdet på den ordinarie bostadsmarknaden. Det jag tror att vi här ska komma in på är just hur man gör det.

I den senaste forskningen om hemlösheten finns något som kallas för *housing first* som säkert vissa hört talas om – bostad först. Man kommer alltså tillbaka till själva grundfrågan om alla människors behov av bostad. Man har sett att den strategin fungerar för alla grupper. Man behöver inte placeras på härbärgen, utan man kan få en bostad och i en vanlig bostad få stöd och hjälp för att komma vidare.

Bengt Westerberg: Malin Kling, du jobbar, om jag förstått det rätt, på en tidskrift nere i Göteborg som sysslar med de här frågorna. Du har också varit inne på att vi måste se hemlösa som *hemlösa*. Alla de andra sociala problemen vi talar om får vi naturligtvis också ta itu med. Men först ska vi lösa hemlösheten, om jag förstått det rätt.

Malin Kling: Ja. Jag tror inte att man kan betrakta en person som en hemlös. Att vara utan bostad är förhoppningsvis ett tillfälligt tillstånd. Jag tycker att man först ska ta itu med det. Sedan kan man ta itu med resten om personen vill det.

Efter 150 år av socialt arbete kan vi se att det inte hjälper med alla andra åtgärder om personen själv inte är motiverad. Ingen av oss skulle orka göra det vi gör om vi inte visste var vi kommande vecka ska sova. Egentligen behöver man inte gå längre än till sig själv. Vad behöver jag för att orka med mitt liv? Bilden av en person som lever ”så där” finns ju, men den är självklart något förenklad. Bostad först är vad som gäller. Sedan kan man ta itu med resten.

Bengt Westerberg: Claudette Skilving jobbar i socialtjänsten inom Stockholms socialförvaltning. Jag vet inte vad det nu för tiden heter. Byrån för hemlösa har det hetat. Nu heter det kanske någonting annat.

Claudette Skilving: Det heter Enheten för hemlösa.

Bengt Westerberg: Nästan alla de här personerna, åtminstone de som tillhör kategori 1 så att säga, de som bor på gatan eller på härbärgen, har under en ganska lång tid varit föremål för sociala åtgärder. De flesta har ni haft kontakt med. Kan du berätta lite grann om vad ni gör med de här personerna?

Claudette Skilving: Jag tycker att man måste titta på frågan om hemlöshet på två nivåer. Den ena nivån gäller den som flera här varit inne på, den bostads-sociala frågan. Där måste man säga att vi som i Stockholm jobbar med hemlösa i många år har efterfrågat en bostadspolitik. Det finns inte någon bostadspolitik som lyfter fram frågan om hemlöshet. Det gör att vi alltid måste försöka hitta andra lösningar än att få möjligheter till vanliga hyreslägenheter för hemlösa. Det här är ett jättestort bekymmer.

Det ena är alltså att försöka påverka så att frågan om en bostad för en hemlös görs till en bostadspolitisk fråga. Det är bara att se hur man har gjort när det gäller hemlösheten. Den frågan har lagts på Socialstyrelsen. När regeringen velat vidta åtgärder för att förbättra situationen har man lagt det på Socialstyrelsen. Det är en ganska klar vink om att det är en social fråga, inte en bostadspolitisk fråga. Men det är också en social fråga.

Vi i socialtjänsten möter enskilda människor som ofta har en ganska komplex livssituation. Kanske har man varit hemlös under en lång tid. Det förbättrar knappast livssituationen, utan det förstärker det hela och försvårar för människor att komma tillbaka.

Jag tycker att pjäsen gav en väldigt bra bild av hur man förhåller sig till flocken. Det där är väldigt intressant. Om avståndet till flocken växer blir hoppet allt mindre när det gäller att kunna påverka sitt liv och förändra det.

Vi jobbar väldigt mycket just med att försöka skapa ett minskat avstånd till flocken, så att man känner att man har en möjlighet att komma tillbaka. Det viktigaste vi kan göra är, tror jag, att försöka motivera människor att ta stegen för att igen närma sig flocken. Men det är ett mödosamt arbete. Det krävs en massa insatser och stöd till de enskilda människorna. Det finns många hinder på vägen, kan jag säga.

Bengt Westerberg: Jag tar först upp det du började med, att detta är en bostadspolitisk fråga – att det inte finns bostäder för de här människorna. Vad är förklaringen till det? Vad är det som gör detta till en bostadspolitisk fråga? Det måste ändå finnas något problem som gör att de här människorna inte kommer in i vanliga bostäder.

Claudette Skilving: Jag tror att Stockholms bostadsförmedling förmedlar 300 lägenheter per år. Det gäller då alla förturer i hela Stockholm som handlar om hemlöshet. Vi har fått 30 lägenheter.

När det gäller inflödet av nya hemlösa till vår verksamhet, som är den största i Stockholm, handlar det om ca 250–260 personer varje år, men vi får 30 lägenheter. Det säger något om obalansen mellan tillgängligheten till lägenheter och det stora problemet med bostadsfrågan för de hemlösa. De kan inte på egen hand skaffa sig en lägenhet. Pengar saknas. Många har inget arbete. Och har man ett arbete har man kanske för låg lön. Det finns nämligen också sådana nivåer som gör att man inte når ända fram.

Jag vet inte om man när man planerar för nya bostadsområden planerar för den här gruppen. Jag har inte sett det. Det borde vara rimligt att se att det finns en grupp som inte av egen kraft och utifrån ekonomiska möjligheter kan hävda sig på den allmänna marknaden. Jag tror att det är en politisk fråga att försöka integrera det här. Det tror jag är oerhört mycket billigare än att bygga alla de stödboenden med vilka vi nu löser de här frågorna.

Malin Kling: Jag håller med om att det är en bostadspolitisk fråga. Däremot tycker jag inte att man ska tänka i termer av att det ska byggas för hemlösa. Människor som är hemlösa ska givetvis bo i helt vanliga lägenheter där också andra människor vill bo.

Claudette Skilving: Det handlar inte om att bygga kategoriboenden. Om man planerar att förstärka, förtäta, eller att bygga en förort ska man naturligtvis bygga hyresrätter så att också människor som inte har de självklara förutsättningarna att betala höga hyror kan bo där. Jag menar att det här ska integreras i den vanliga bostadsplaneringen.

Bengt Westerberg: Det du nu säger är att du helst skulle vilja att det fanns billiga bostäder som de här personerna kan bo i, även om de har låga inkomster. Men i verkligheten är det väldigt svårt att över huvud taget bygga billiga bostäder, så på något sätt blir den bostadspolitiska frågan också en socialpolitisk fråga. Ni får gripa in och vara med och betala hyran, eller hur?

Claudette Skilving: Ja, det är naturligtvis så att nybyggnationerna har väldigt höga hyror. Men i Helsingfors, Köpenhamn och Oslo har man gjort detta med förmånliga statliga lån till en nationellt intressant fråga. Hur det konkret ska gå till kan jag inte svara på, men det kan ju utredas. I våra grannländer har man alltså sett frågan på det viset.

Bengt Westerberg: Likväl ser man en del uteliggare till exempel också i de städerna.

Claudette Skilving: Självklart! Det är inga mirakel vi pratar om. Här handlar det om väldigt många olika insatser. Vad som här nämnts är en del.

Bengt Westerberg: Krister Nyström från Kristinehamn jobbar just med frågor om boende för hemlösa i Kristinehamn. Kanske kan du, Krister, berätta lite grann om den verksamhet du bedriver.

Krister Nyström: Jag jobbar alltså med boendefrågor i Kristinehamns kommun och får av socialtjänsten i uppdrag att skaffa fram lägenheter. Jag har hand om 46 lägenheter för olika personer som har hamnat snett, precis som vi såg i teaterpjäsen som var jättebra. Det är så det är ute i den verklighet där jag jobbar. Det är tufft för de här människorna. De har inget självförtroende, och de möter ingen respekt från något håll.

I Kristinehamns kommun är vi ändå lyckligt lottade. Vi kan få ganska många lägenheter, mycket på grund av att jag som person är ute och kommer så fort det blir störningsrapporter med mera. Vi handhar detta omgående.

Det tog mig fem år att bygga upp detta. Det är inte ofta som de jag söker hos nekar mig en bostad. Jag har alltså hand om 46 lägenheter. Just nu har vi 20 hemlösa i Kristinehamn. Jag menar då människor som till exempel bor hos kompisar eller på institut och behandlingshem. Av de 20 hemlösa är 14 personer föremål för utredning för att kunna få något. Vi har 4 helt hemlösa i Kristinehamn som jag tyvärr har fått vräka på grund av att de inte klarar ett eget boende. Nästa steg när det gäller hemlösheten är att vi måste lyfta fram vad vi ska göra med dessa personer.

Bengt Westerberg: Du säger att de inte klarar ett eget boende. Vilken tröskel är det då som har passerats?

Krister Nyström: Psykiskt och fysiskt mår de inte bra. De orkar inte ta tag i alla sina problem. De har blivit allt sjukare, som vi här hört. De har inte kommit in i rätt tid. De här personerna har gått med sina problem i fyra till tio år eller i femton år och klarar inte av att riktigt ordentligt ta sig ur problemen.

Malin Kling: Vad gäller att bygga nytt får man passa sig så att man inte bygger billigt nytt som blir *social housing* enligt europeisk modell, för då får vi sociala getton som vi sedan inte blir av med.

Vad ska man då göra med de här människorna? Ja, det finns ett ypperligt *housing first*-projekt i New York med team som arbetar just med långvarigt hemlösa som har svårt att klara sig själva. Dygnet runt är team om nio personer tillgängliga. De har hand om 60–70 hemlösa och utrustas med telefoner och sådant. De har varit oerhört framgångsrika i sitt arbete. Jag tycker att detta verkligen är en modell som man mer borde titta på här i Sverige.

Housing first är för övrigt inte *en* modell. Det är stor skillnad mellan de olika *housing first*-projekten. Men just nämnda projekt har varit väldigt framgångsrikt.

Krister Nyström: Jag håller med dig. Det du säger är helt rätt. Självklart handlar det om en bostadsfråga. Men då måste vi tjänstemän få resurser så att vi kan jobba och komma snabbt.

Bostadsbolagen i Kristinehamn har hållit på i tre år. Nu har vi kommit fram till trappstegsmodellen. Det tog oss alltså tre år. Man ställer upp med jourlägenhet, träningslägenhet och egen lägenhet. Men alla hyresvärdar ställer krav. Om vi ska vara uppriktiga kan ju en trappupp gång ganska fort tömmas på folk. Därför måste stora resurser sättas av för dessa människor så att de kan få stöttning och hjälp. Framför allt ska vi fråga dem vad de vill. Det glömmer vi.

Bengt Westerberg: Frågan är inte på något sätt ny utan har funnits så länge jag minns, och säkert också dessförinnan. Jag vet att man här i Stockholm har prövat en rad olika projekt. Ett legendariskt projekt är Krukis. Många andra projekt har också prövats under årens lopp. Ändå brottas vi hela tiden med de här problemen.

Vad är det egentligen som fattas i vårt agerande? Varför lever problemen hela tiden? Det är ständigt nya paneler – inte bara ni utan också andra – som säger att det är något som är fel i det vi gör. Ändå går man hem och hittar ingen riktig lösning. Annelie, du har ju varit med ett tag.

Annelie Edrén: Det vi hela tiden missar är en samordning av de resurser som ges i vårt samhälle – en samordning som är sådan att man först ser individen. Tyvärr hör jag många gånger att det är ett ”ärende som kommer till mig” när man jobbar inom socialtjänsten. Men det är en *individ* vi möter. Man måste titta på varje individ och se vad personen behöver. Landstinget, kommunen, frivilligorganisationerna och även individen behöver tillsammans göra en plan, ett upplägg, för insatserna för varje individ. Det görs inte i dag. Jag tycker inte att jag hör att de vi träffar i vår verksamhet känner sig delaktiga i planeringen av sina liv helt enkelt.

Bengt Westerberg: Varför görs inte det? Jag tror att jag under 50 års tid har varit på hundratals konferenser där man alltid har sagt att en bättre samordning är lösningen.

Annelie Edrén: Ja, jag vet. Den viktigaste inställningen är vem jag är i mötet med personen i fråga. Är jag en som jobbar *för* personen och som ska ordna insatser, eller är jag en som jobbar *tillsammans med* personen? Om jag jobbar tillsammans med personen är jag ett stöd bredvid och är verkligen intresserad

av och nyfiken på vilka insatser personen upplever sig behöva. I dag samordnas inte de här insatserna. Man är medicinskt färdigbehandlad hos landstinget och hamnar hos socialtjänsten. Eller också tillhör man kriminalvården och ska vidare till socialtjänsten. Platsar man inte någonstans hamnar man hos frivilligorganisationer. Det är helt klart samordning som behövs.

Det spelar ingen roll hur mycket vi pratat om det här och hur många år jag sagt exakt de här orden. Det blir ingen förändring. Jag tror att det handlar om att vi inte lyckas. Vi ser inte, precis som beskrevs i teaterpjäsen, individen.

Malin Kling: Jag tror att resurserna måste samordnas på samma ställe. Jag tror inte på att 15 olika organisationer ska börja samordna saker och ha konferenser och så, utan jag tror att man får ge socialtjänsten mer resurser så att de socialsekreterare som finns kan ta sig an *en* person och jobba helt och hållet med den personen. I dag kan vi bland våra försäljare se att en och samma person kan ha tre olika socialsekreterare – en för boende, en för missbruk och en för barnen och allt sådant. Men hur ska den som inte ens klarar av att vara ungefär som resten av oss klara av att hålla ordning på tre socialsekreterare? Det går liksom inte. Samordningen behöver ske på något slags basnivå på det socialkontor som man kommer till. Man ska inte hålla på med en massa satellitverksamhet.

Det gäller att ge socialtjänsten resurser så att de kan inrätta team som kan jobba ordentligt med en person i taget. En socialsekreterare för en person hade, tror jag, varit mer kostnadseffektivt.

Bengt Westerberg: Klarar ni det i Kristinehamn, Krister?

Krister Nyström: Ja, delvis gör vi det. Men det är precis som Annelie säger. Själv har jag i åtta år jobbat ute på fältet och haft hand om ganska många problem med olika orsaker. Jag håller faktiskt med Annelie. Någonstans faller vi undan. De fyra helt hemlösa i Kristinehamn är väl ett bevis på att man faller mellan stolarna – mellan landsting, kommun och kriminalvård. Vi har ingen samordning. Detta måste vi ta tag i.

Jag skulle till och med vilja börja med härbärgen. Det är liksom första steget. Som vi såg är det till härbärgen man kommer som riktigt hemlös. På härbärgen ska det finnas resurser så att människor redan där kan få hjälp. Socialförvaltningen får kontaktas för vidare utredning. Så tror jag inte att det är i de större städerna.

Rolf Nilsson: Vad jag tror är det största problemet är först och främst att det inte finns några bostäder. Nästan 250 000 personer står i bostadskö. Det är ett stort problem. Men samtidigt är det ganska fejt av riksdagen att lägga detta på kommuner och frivilligorganisationer som inte får verktyg så att de kan fullgöra det de får i uppdrag att göra, nämligen att hjälpa hemlösa. Vad menas

med att hjälpa hemlösa om det inte finns bostäder? Socialtjänsten ger vad de kan erbjuda, inte vad de hemlösa behöver. Det blir ungefär så här: Vi vill hjälpa. Vi kan hjälpa dig med det här men inte med det du behöver.

Det måste alltså finnas verktyg för dem som får uppdraget.

Bengt Westerberg: Lever du nu som hemlös, Rolf?

Rolf Nilsson: Nej, i dag har jag faktiskt en bostad.

Bengt Westerberg: Var lösningen på din situation, ditt problem, att du fick en bostad, eller var det någonting annat som hände först? Kvalificerade du dig för din bostad genom att sluta missbruka eller så innan du fick den? Kanske har du aldrig missbrukat; jag vet inte.

Rolf Nilsson: Jo, det har hänt. Självklart är lägenheten det basala; så är det absolut. Men sedan var det vissa omständigheter. Jag träffade en tjej, något som ju är ganska vanligt. Men det håller inte om man inte får en bostad. Då blir det liksom bara ett korttidskontrakt.

Bengt Westerberg: En tjej och en bostad är alltså egentligen svaret på alla de svåra frågor vi ställer oss.

Marcus Knutagård: En viktig poäng här återigen är att det finns ett väldigt litet vetenskapligt stöd för att boendetrappor och härbärgesverksamhet på något sätt minskar hemlösheten. I det ligger att vi hela tiden behandlar hemlöshet som ett akut problem med akuta lösningar. Då kommer vi hela tiden ifrån det vi har varit inne på – bostad först och liknande – utan vi ska ha sär-lösningar.

Malmö är ett bra exempel på hur det kan vara på olika ställen i landet. Nya boenden för vissa kategorier leder i sin tur till andra boenden. Hela tiden är argumentet att det är i väntan på att bostadsmarknaden ska hamna i balans. Men bostadsmarknaden hamnar inte i balans av sig själv. En grupp som det är särskilt populärt att prata om är barnfamiljerna. "I väntan på" är för ett barn ofta en väldigt lång tid. Till exempel Mosippan läggs ned och rivs. Det där är inte klart förrän kanske tidigast i januari eller februari nästa år. Rivningen började i mars i år, så det blir en ganska lång tid för ett barn som får växa upp med en byggarbetsplats vid sin dörr. Detta är det mycket viktigt att poängtera.

Bengt Westerberg: Claudette, det är, har jag förstått, ni som är dåliga på att samordna. Varför samordnar ni er inte bättre?

Claudette Skilving: Det gör vi faktiskt. I mer än 30 år har jag jobbat och varit med och hört diskussionen om en bristande samverkan. Det har alldeles för ofta stämt. Men om man ser tillbaka ser man att positionerna på fältet rätt rejält flyttats fram när det gäller att samarbeta.

Till exempel har vi på vår enhet, en ganska stor enhet med många människor inblandade – både personal och, framför allt, de som kommer till oss – nu en läkarmottagning. Nästa steg som det finns en politisk förankring bakom är att vi ska flytta in i samma hus med uppsökare, med oss i socialtjänsten som kan besluta om insatser och med läkare, psykiatriker och beroendevården. Det känns som ett stort steg framåt att vi kan jobba i team. Detta behövs för väldigt många av de hemlösa.

Men alla har naturligtvis inte multiproblem. Ju hårdare tag det är fråga om när det gäller att få en bostad och när arbetslösheten ökar samtidigt som det finns andra samhälleliga problem, desto svårare är det för oss att lösa alla problem utan att det kommer nya.

Jag hörde att personer med utländsk härkomst blir allt vanligare i gruppen hemlösa. Det är bara att titta på vilka som bor i förorter, vilka som blir arbetslösa och vilka som har en otroligt instabil social situation. Det är faktiskt de personer som är nya i vårt land, så man behöver inte vara så förvånad över att de också finns representerade bland de hemlösa. De finns ju bland de grupper som är sårbara. Därför känner jag att det blir som att man tror att det här är konstigt. Men det är inte konstigt, för det är ofta ur de här grupperna som de hemlösa rekryteras.

Jag ser ganska hoppfullt på detta med att vi nu kan finnas under samma tak och samarbeta kring enskilda människor. Det finns faktiskt ljuspunkter. I Stockholm har vi minskat hemlösheten. Även om det är mycket marginellt – det handlar om ett par hundra personer – måste man se till ljuspunkterna. Jag tycker att staden har försökt arbeta för att minska hemlösheten. Men sedan tycker jag att man lite grann satsar på fel saker – på institutioner för att lösa problemen i stället för på bostäder. Man måste dock, som sagt, också se till ljuspunkterna.

En sak till skulle jag vilja ta upp. Det gäller då samverkan som jag i många år arbetat med. Bland annat var jag med om att starta landets första familjecentral. När det gäller samverkan är det bara samverkan på fältet man pratar om. Men för att samverkan på fältet ska fungera måste också de övre nivåerna fungera. Det gäller då samarbetsnivån men också den politiska nivån. Det är alltså på fältet som det här ska utföras. Men det är på de andra nivåerna som man måste skapa förutsättningarna för dem på fältet. Det är faktiskt en väldigt viktig fråga när det gäller samarbete.

Annelie Edrén: Jag vet inte riktigt var jag ska börja. För, tror jag, 15 år sedan var jag i Oslo. Det refereras ju här till städer som har gjort ganska bra insatser. I Oslo tillsattes en person för den mest besvärliga personen som hade både missbruksproblem och psykisk ohälsa och som vandrade runt på alla institutioner i själva Oslo. Den som tillsattes medvandrade hela tiden och

följde den person som hade alla nämnda problem. Under loppet av några månader lyckades man dramatiskt förändra livet för den här personen som lyckades få den behandling som behövdes och som lyckades få de rättigheter, bidrag och sådant, som vederbörande hade rätt att få samt ett boende. Man kunde också se till att upprätthålla de här insatserna.

Det är lite så jag menar med att samordna. Eftersom vi fortfarande är uppdelade på landsting, kommun, kriminalvård och så vidare är det kanske helt omöjligt att få människor att samarbeta. Däremot finns i dag professionen personliga ombud. De gör jättebra insatser. De är medlevare och jobbar på personens uppdrag och ser till att personen får de insatser som behövs.

Vi hos Stockholms Stadsmission har två personliga ombud som på stadens uppdrag riktar sig till hemlösa – en entreprenadform. Jag vet att de också tänkt på detta med bostad först: Se till att personen får en bostad, så ska vi hjälpa till med de insatser som behövs, till och med i bostaden!

Det handlar om mycket insatser från början. Sedan trappas de ned alltefter som personen blir självständigare. Vi kommer aldrig att kunna sticka under stol med att den här målgruppen också är besvärlig. Har man missbrukat i 20 eller 30 år är det självklart fråga om en viss kompetensförlust när det gäller hur man ska vara och interagera bland andra människor. Också här behöver vi göra insatser. Vi behöver tydligt satsa på missbruksvården, för det är där vi har trappat ned. De här personerna har små små stunder då de känner sig motiverade att gå in i behandling. Där finns inte vi; vi finns inte i deras motivation. Vi säger till dem: *Fine*, du har ungefär tre månader på dig tills du kan komma in på avgiftning.

Men under tre månader är det många som dör. Vad jag menar är alltså att de här personerna inte kan föra sin talan. Men det finns människor som kan hjälpa till och se till att insatserna sammanförs.

Bengt Westerberg: Annika, förutom att ni på Socialstyrelsen har gjort en inventering har ni av regeringen fått pengar som ni skickar vidare ut till kommuner som bedriver försöksverksamheter. Ser du några positiva tecken i den försöksverksamheten? Kommer någonting bra ut av den?

Annika Remaeus: Ja, det tycker jag absolut. Till exempel är det vräkningsförebyggande arbetet, att förebygga att folk blir hemlösa, en oerhört viktig uppgift. Där har kommunerna möjlighet att med ganska små resurser vara väldigt uppmärksamma på signaler. När personer ligger efter med hyran och det kommer in klagomål eller så gäller det att väldigt raskt agera. Det har visat sig att det ger effekt. Allra viktigast är ju att människor inte blir hemlösa. Har man väl tappat sin lägenhet, kommit efter med hyran och fått betalningsanmärkningar är vägen otroligt svår.

Av pjäsen tycker jag framgår att det finns vändpunkter. En vändpunkt kan vara när detta med hyran lagt sig och socialtjänsten kommer in med ett bra erbjudande. Det kan vara fråga om en person som har en depression eller som

har ett missbruk. Väldigt mycket kan då göras. Socialstyrelsen har precis gett ut en publikation, en vägledning till kommunerna hur man kan göra. Där har vi använt exempel från just projekt som har jobbat med förebyggande arbete på ett väldigt bra sätt.

Bengt Westerberg: Får jag ställa en lite provocerande fråga om det här. När ni beskriver det här framstår det som att det är dålig samordning mellan myndigheter, det är på något sätt myndigheternas fel att det här inträffar. Men Annelie sade någonting som jag tycker att alla måste ha med i bakhuvudet, och det är att det här är personer i en väldigt besvärlig situation. Man har haft den goda viljan i årtionden men det har hänt så lite. Kan det bero på att det är ett ovanligt svårt socialt problem vi har att hantera? Vad säger du, Claudette?

Claudette Skilving: Det är självklart att människor som har levt i hemlöshet under en längre tid har ganska allvarliga bekymmer med hälsa, och då pratar jag också om fysisk hälsa. Vi gör inventeringar bland dem som besöker oss, och det visar sig att väldigt många har allvarliga sjukdomar. Man är sjuk på olika sätt, man har en beroendeproblematik. Det är klart att det handlar om komplicerade insatser, samordnade insatser. Det är därför vi pratar så mycket om samordnade insatser. Men insatserna styrs från olika håll. Det implicerar på något sätt att det är ett komplext problem där många blir inblandade.

Bengt Westerberg: Jag har läst rapporter i Stockholmstidningar om den här problematiken. Det är inte heller så att man vräks utan att man vet om det, även om det kanske förekommer. Det är också ganska vanligt att socialtjänsten är med och jobbar ofta ganska länge för att försöka rädda en persons bostad innan hon blir vräkt. Det kan gå år innan vräkningen inträffar. Man har kämpat rätt länge för försöka rädda bostadssituationen för en, är det inte så?

Claudette Skilving: Jo, det händer också, även om jag tror att det är väldigt viktigt att satsa på bra metoder när det gäller att förebygga vräkningar och inte bara diskutera ekonomin eller skicka en betalningspåminnelse, utan man måste ge ett mycket aktivt stöd i boendet. Jag vet inte om man i alla dessa fall har haft boendestöd. Jag kan tänka mig att en och annan inte har haft det, som skulle ha behövt ett sådant stöd för att kunna bo kvar. Grannarna vill naturligtvis inte bo i ett hus där det är fullt liv, kanske en knarkare, eller man är orolig och rädd att släpa ut sina barn. Självklart måste de få bo i ett hus där det är lugnt. Jag tror att vi kan göra mycket mer för att stötta människor i sitt boende som har svårigheter att hålla andra ifrån sig.

Jag vet personer som nu efter psykiatrireformen skulle bo i eget boende. Efter ett tag bodde det två missbrukare hos den här personen fast han inte missbrukade själv. Det dröjde inte länge förrän grannarna började klaga. Men

han kunde inte säga nej till de här personerna. Det finns många saker som man måste göra för att förhindra att vräkningen uppstår.

Vi har ett nytt problem, och det är att gamla människor vräks i dag som inte förstått att de ska betala hyran, som kanske är en aning förvirrade och som plötsligt står utan en bostad. Det finns många saker som man kan göra för att förhindra vräkningar. Det krävs en del sociala insatser för att det ska kunna fungera.

Bengt Westerberg: Är det din egen självkritiska bedömning att ni inte gör tillräckligt i dag?

Claudette Skilving: Jag kan inte svara för hela Sveriges socialtjänst. Jag kan bara säga att eftersom människor vräks i dag kan det finnas sådana personer som absolut inte tar emot hjälp. Jag har erfarenhet av en fiolspelande man som spelade fiol hela nätterna och vägrade sluta. Den personen blev vi tvungna att flytta. Men visst tror jag att vi kan göra mera och alltså inte gör tillräckligt i dag.

Bengt Westerberg: Vart flyttades han? Till Kristinehamn kanske?

Claudette Skilving: Där har de det så bra. Nej, han fick ett annat boende.

Krister Nyström: Ni är väldigt välkomna att flytta till Kristinehamn. Fin skärgård har vi med.

Vi har hört en hel del här. Jag var lite förvånad när Marcus sade här att statistik och verklighet inte går ihop. Vi i Kristinehamn har sett hur det är. Jag ordnar alltså bostad, det är det första jag gör. Sedan sätter vi in en "bostödjare". Vi jobbar enskilt med de här personerna och ser vad de behöver för hjälp. Sedan fattas den här trappstegsmodellen, som vi nu kommer att få. Då kommer vi att slussa ut de här människorna mycket fortare än vad vi gjort förr, plus att vi ska ha klart för oss att vi tar in folk för arbetspraktik. De får göra som de själva vill, vi tvingar inte på dem något, utan det är deras önskemål som gäller. För att du ska kunna stå till arbetsmarknadens förfogande måste du ha en adress och en egen lägenhet.

I verkligheten blir det här mycket bättre än vad pappersfolket säger.

Rolf Nilsson: Jag tänkte återknyta till vräkningsförebyggande. Det har tillkommit ett problem när man ställer sig mot hyresvärdarna, då får man heller inga lägenheter. Det blir alltså väldigt kontraproduktivt i förlängningen. Man får inga lägenheter av den värd man motarbetar i ett annat ärende. Det har vi hört talas om, men det snackas aldrig om det. Det är ganska politiskt. Det är

allmännyttan som ger mest lägenheter, antar jag, fortfarande, och det är ju politiskt styrt. Politikerna vill väl lösa hemlösheten?

Annelie Edrén: Jag skulle vilja haka på Krister. Bostället är ett slags första trappstegsboende. Där bor personer väldigt länge. Vi tar emot dem som så att säga är väldigt svåra att arbeta med. Jag tycker att vi ser att ungefär sex personer lämnar Bostället varje år och flyttar till ett eget boende. De ramlar igenom de här trappstegen, från att komma direkt från gatan till att bo i låg-tröskelboende och till att man gör de insatser som finns i samhället med missbruksbehandling, psykiatrisk behandling och somatisk vård. Men det tar ett antal år innan de så att säga är så pass friska till både kropp och själ att de klarar av ett eget boende.

Vi har pratat om hur vi ska kunna förebygga hemlöshet och hur man ska kunna få in personer i ett boende. Men när de här personerna är i en boendeform är det som de saknar något meningsfullt att göra på dagarna. Här handlar det om att på något sätt underlätta för de här personerna att komma tillbaka till arbetsmarknaden, som Krister sade. Jag tror på ganska innovativa lösningar. Nu refererar jag till vårt grannland igen, till Oslo, där man som bidragstagar i dag kan tjäna upp till 18 000 kronor utan att förlora sitt bidrag eller sin förtidspension eller vad man nu får för att försörja sig.

Det betyder att de här personerna kan gå in och aktivt jobba en halv dag, ett par dagar eller ett par timmar i veckan och pröva. Vi gjorde så i somras. Vi tänkte: Nu måste vi hitta på någonting kul. Vi startade en glasskiosk. Där har personer som kommer in i vår verksamhet fått jobba så mycket som de har velat och kunnat och fått en timpeng för det. Det har varit ett otroligt lyckat projekt. Där står de och möter allmänheten, de har ett jobb. De får vara trevliga i glasskiosken och får jättemycket uppmärksamhet.

Sådana här saker behöver vi prova i Sverige. Vi är så troligt strikta med lagar och regler, vad man får och inte får. Vi måste vara lite innovativa.

Bengt Westerberg: Vad gör ni med glassförsäljarna nu när hösten är här?

Annelie Edrén: Nu ska vi sälja kaffe och mackor eftersom det bedrivs mycket vintersport i Zinkensdamm. Då kan vi sälja sådant i stället.

Bengt Westerberg: Den här typen av åtgärder hjälper till att överbrygga den klyfta som vi hörde om. Det känns så oerhört långt att komma tillbaka till ett vanligt liv.

Annelie Edrén: Det är vi helt övertygade om. Vi har flera sådana. Vi har en kille som heter Billy som kör ett eget projekt som heter Helping Hands. Han kör sitt race tillsammans med sina kompisar och är en medföljare när de försöker hålla sig drogfria. Det finns alltså otroligt mycket spännande saker som

kommer från målgruppen, tankar om hur man skulle vilja göra och hur man kan lösa det hela.

Annika Remaeus: Det sägs om trappstegsmodellen, *housing first*-metoden, att det blir en polarisering. Socialstyrelsen håller på att ta fram en kunskapsöversikt där vi går igenom alla studier på området. Det blir mest amerikanska studier, för det är där man har forskat mest om det här. Man gjorde en väldigt stor satsning i mitten av 90-talet, och det resulterade i en mängd studier. Men i januari kommer vi att ha en kunskapsöversikt som vi hoppas kunna sätta in i ett svenskt sammanhang. Vi kan inte säga mycket om resultatet ännu, men det kanske kommer att visa att det finns bra komponenter i båda.

Bengt Westerberg: När man tittar tillbaka kan man säkert se ett antal ganska hyggligt lyckade projekt, men de sprider sig inte. Problemen kvarstår. Vi läser om dessa projekt, de får sina namn, man skriver om dem i doktorsavhandlingar och i rapporter. Men på något sätt borde ett lyckat projekt smitta av sig. Det borde hända saker på andra ställen, men det verkar inte som det har någon större smittoeffekt. Vad beror det på?

Annika Remaeus: Jag tror att det har det. Sådana här processer går ganska långsamt. Nu är man rätt medveten om vikten av en bostad, och det första är att man känner att man har en permanent plats som gör det möjligt att ta emot andra insatser. Sedan är det verkligheten runt omkring, bostadsmarknaden, som gör att man kanske måste hitta andra lösningar.

Men jag tror att det är få i dag som inte håller med om att en permanent bostad är någonting väldigt positivt för en person som har varit hemlös. Det är något som vi kanske inte pratade så mycket om för kanske sju åtta år sedan. Då var det mer att man skulle falla bort, att man skulle ta sig uppåt och att det fanns en poäng med de olika trappstegen. Man skulle lära sig att bo.

Det händer saker, men det sker inte över en natt.

Bengt Westerberg: Hur sannolikt är det tror ni, när ni lägger fram er hemlöshetsrapport 2015, att ni konstaterar att det där var ett problem som vi hade för tio år sedan men att det nu är ytterst marginellt, nu är det inte mycket kvar?

Annika Remaeus: Det är svårt att säga.

Bengt Westerberg: Men det har sett likadant ut i 40–50 år. Det har inte hänt särskilt mycket.

Annika Remaeus: Precis, men samtidigt har det inte ökat så där vansinnigt mycket. Det finns andra europeiska länder där det faktiskt har ökat mer.

Bengt Westerberg: Vi får trösta oss med det.

Annika Remaeus: Ja, och jag tänker på Norge som är ett föregångsland. Där har man faktiskt en ganska öppen drogscen och ser personer som sover ute. Jag tycker att vi kan vara hoppfulla.

Apropå det här med kunskapsstöd för kommunerna tycker jag att det är hoppfullt att det bedrivs forskning på området. Det är många yngre forskare som har tagit till sig det här.

Bengt Westerberg: Men man har ju forskat i årtionden. Det har inte löst problemet.

Annika Remaeus: Jag tror ändå att intresset har ökat.

Malin Kling: Problemet är bland annat att folk inte tar till sig den forskning som finns. Det finns jättemycket forskning om det här. Den visar, precis som Marcus var inne på förut, att de här trappstegsmodellerna är rätt värdelösa. Det handlar någonstans om att folk måste få välja själva lite grann. Man måste ha lite makt i sitt liv även om man har blivit bostadslös och hamnat fel på en massa sätt.

Det vi har sett är att de här människorna ganska ofta behandlas som fattighjon. De får ta det som bjuds, eller så får de ingenting. Man villkorar boende. Vi har ändå kommit överens i Sverige om att alla har vissa grundläggande rättigheter, och de är inte villkorade.

Jag kan inte tala för hela Sverige, men i Göteborg är det så att går du till socialtjänsten och är i aktivt missbruk säger de: Nu får du sluta supa, annars kan vi inte hjälpa dig med bostad. Så kan vi inte ha det. Folk måste faktiskt få bo även om de är fulla. Återigen: Det funkar inte att börja i den änden.

Man kan inte heller hålla på med de här märkliga boendeformerna. Vi har ju haft ett trappstegsboende i Göteborg i 15–20 år som precis har skrotats på grund av att det var så oerhört värdelöst att det aldrig funkade. Det var i stort sett ingen som tog sig från början av trappan och gick ut i andra änden och hade ett förstahandskontrakt. Det funkar inte.

Snälla, sluta med trappstegsmodeller!

Bengt Westerberg: Ni får pröva Kristinehamnsmodellen! Marcus, forskarna kan tala om, vilket är en viktig forskningsuppgift, vilka modeller som är värdelösa. Men kan ni också tala om vilka modeller som fungerar?

Marcus Knutagård: Precis som jag sade inledningsvis har den senaste forskningen visat att bostad först, *housing first*, på olika nivåer var effektiv. En

liten studie från Tyskland, Hannover 13, tar upp ett väldigt delikat problem. För det första visade den att uteliggare kan bo i lägenhet. Det är fantastiskt.

Det andra var att socialarbetarna, socialsekreterarna, hade väldigt svårt att bedöma vilka som skulle lyckas och vilka som inte skulle lyckas. Det talar också emot sorteringstrappor där man ska välja ut vilka som ska bo i andrahandslägenheter eller inte. Det visar sig nämligen att de som socialarbetarna trodde minst på klarade sig väldigt bra. Ska man sätta dem i härbärge i stället har man försvårat den resan mycket. Det är jätteviktigt.

Man kan ta upp boendetrappan som problem, men det är klart att det kan kännas tufft att trycka ned så hårt på boendetrappan när man har jobbat med den. Men den skapar en rörelse inom systemet, och den är väldigt effektiv såtillvida att boendetrappan och natthärbärgat överlever sig själva, och den effekten sprids.

Den rörelse som skapas i systemet är just det som man försöker hindra. Man vill hindra hemlösa att vara rörliga ute på stan. De ska in på härbärgen. Men i systemet ska de flytta runt. Det finns exempel i Sverige där man har satsat på att åtminstone minska stegen i trappan. Har man varit inne är nästa steg in i en lägenhet, som man sedan får ta över. Man behöver inte flytta ett tiotal gånger innan man får den lägenheten. Det som ni andra har varit inne på här, stöd och sociala relationer och arbete, flyttar inte med när man flyttar. Det stannar där man var.

Krister Nyström: Boendetrappan verkar se helt olika ut beroende på var vi bor i Sverige. Jag hävdar att när jag har talat med de personer som jag ordnar lägenheter till, vill de ha sysselsättning. Vi glömmer en sak: De är inte födda på gatan, precis som man sade här. Det är egenföretagare, vanliga löntagare som har hamnat i tråkiga situationer. De har jobbat. Det finns ingen av dem som jag har träffat under mina åtta år som vill sitta och dricka på heltid. I och för sig är det ett heltidsjobb att försöka hitta någonstans att bo varje dag. Det ska vi ha klart för oss. De ligger inte på latsidan, om vi tror det.

Sysselsättning är jätteviktig för den här gruppen. Det är precis om Annelie säger här: Vissa klarar av två tre timmar. De som jag ordnar det för tycker att det är okej, för då får de den sociala samvaron. De får tillbaka respekten och självförtroendet. Ofta glömmer vi det. En människa utan självförtroende är skör.

Problemet är inte längre vanlig alkohol, vi får inte glömma det. Det är ofta blandmissbruk. Då blir bilden helt annorlunda och mycket svårare.

Claudette Skilving: Vi har lämnat det här synsättet att ha boendetrappor som något generellt. Den forskning som Marcus hänvisar till i Tyskland är 15 år gammal. Jag tror att det är dags att förnya forskningen lite grann. Det finns mer att forska på. Det var inspirerande för oss för flera år sedan. Därför har vi ändrat vår inriktning. Men för en del handlar det fortfarande om att man vill pröva att bo med ett skyddsnet omkring sig.

Det är varken det ena eller det andra, utan det är både–och, skulle jag vilja säga. Men det ska inte vara någon generell metod som säger att bara det eller det gäller. Det måste prövas utifrån vad personen i fråga kan. Är det så att *housing first* gäller ska det vara så.

Det finns saker som har inspirerat oss i vår verksamhet, och en är naturligtvis att ta del av forskning, bland annat den från Tyskland och att boendetrappor inte leder till det man tror att det ska leda till.

Det andra är att vi har satsat ganska mycket på brukarnas inflytande i vår verksamhet. Rolf sitter här, och det är trevligt, för vi är gamla bekanta. Och när han blev ordförande i de hemlösa förening började vi en dialog. Det är bland annat den dialogen med föreningar, frivilligorganisationer, brukarorganisationer och våra egna besökare som får oss att hitta bättre lösningar och se vilka insatser som krävs. Vi får en kunskap genom brukarråd som vi har nu sedan flera år tillbaka och får kontakt med brukare på ett helt annat sätt.

Jag är förvånad över att socialtjänsten i Sverige inte har hunnit längre i att skapa brukarråd och skapa inflytande för brukarna. Det är en oerhört viktig kunskapskälla till att förstå problemen och hitta bättre lösningar för framtiden.

Bengt Westerberg: Skryter hon bara, Rolf, eller lyssnar de verkligen på er?

Rolf Nilsson: Ja, lyssnar gör de. Problemet blir när man måste dela makten, att låta dem ta makten över sitt eget liv. Det är väldigt svårt att se det för vissa. Den andra människan kan själv också. Behovet av att vara god är väldigt starkt i människors hjärta, men man kanske glömmer att man i sin godhet stävjar människan att bli vuxen själv.

Jag tänker lite grann på det här med brukare. Det kan vara jättebra, men det finns risk för ett gisslandrama, eller en kidnappning, att man samarbetar men inte alls på samma nivå. Det är en väldigt stor nivåskillnad. Vi kan sitta och snacka hur mycket som helst, men du ska upp till nästa steg, för socialtjänsten kan inte göra någonting. De har ingenting att erbjuda. Det finns inga verktyg.

Bengt Westerberg: Nu är vi nästan så högt man kan komma, det vill säga i Sveriges riksdag, ni har framför er socialutskottets ledamöter som kanske i nästa vecka ska sammanträda och fundera på vad de ska dra för slutsatser av den här panelen. Blev vi bara förvirrade på den högre nivån, eller kan vi dra några slutsatser alls? För att hjälpa dem lite grann tänkte jag be er mycket kort tala om vad som är er högsta prioritet.

Vad skulle ni allra helst vilja att socialutskottet beslutade för att ge stöd till socialtjänst och andra aktörer?

Marcus Knutagård: Man ska helt enkelt ge uppdraget åt Socialstyrelsen och Boverket att aktivt testa *housing first*-modellen i några kommuner i Sverige och göra en noggrann utvärdering för att se om det inte är så att folk klarar av att bo i egna bostäder.

Annika Remaeus: Socialstyrelsen samordnar den nationella styrgruppen för den här regeringens hemlöshetsstrategi. I den ingår Boverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten. Det är ett väldigt bra samarbete. Jag skulle vilja att man funderade över hur man skulle kunna utveckla detta samarbete över departementsgränser och verkligen få till att det här inte bara är en socialtjänstfråga utan berör alla organisationer. Det budskapet skulle jag vilja ge.

Malin Kling: Jag håller helt med Marcus, det var med på min lista. Jag vill lägga till min lista att på något sätt försöka få socialtjänsterna att sluta moralisera kring hur man hjälper folk och varför och att man inte villkorar det som vi har som grundläggande rättigheter. Det måste bli ett slut på det.

Claudette Skilving: Att man ser bostadsfrågan som central. Du sade att det kostar pengar att bygga nytt. Om du visste vad det kostar att sätta människor på institution! Det kostar väldigt mycket. Jag tror att det kostar mycket mer än att hjälpa folk med hyrorna. Det är det ena: Gör det här också till en bostadspolitisk fråga.

Det andra jag skulle vilja säga är: Personliga ombud i all ära, de gör ett gott jobb. Men ska vi anställa människor för att myndigheter inte kan samarbeta? Jag tycker att vi måste skaffa oss en organisation som uppmuntrar och stöder ett fältarbete som bygger på teamwork.

Krister Nyström: För det första håller jag med om att bostad måste alla ha, det är inget snack om det, för att över huvud taget kunna gå vidare. För det andra: Jag tror att våra politiker har glömt en viktig del, att det här kostar mycket pengar och att det inte är gjort på en kafferast. Det tar en lång tid. Vi talar om mellan ett och fyra år. De här människorna kostar förhållandevis mycket mer. Så vi måste ha mer långsiktighet, och det har vi inte i dag.

Annelie Edrén: Apropå kostnader gjorde Södertälje kommun för många år sedan en uträkning på vad en person som har alla dessa problem kostar. Med alla kringkostnader, det vill säga inklusive skadegörelse, räknade man med att en hemlös missbrukande person kostar samhället ca 700 000 kronor per år. Det är en rätt stor summa.

Vad jag vill att vi ska göra är att vi ska införa en boendegaranti, en behandlingsgaranti men också så kallat sprututbytesprogram i Stockholm. Jag tycker att vi ska underlätta inträdet till den reguljära arbetsmarknaden.

Rolf Nilsson: Vi ska inte ha några hemlösa. Ge alla en bostad! Sedan sätter vi in allt det stöd de i dag får på gatan i bostaden i stället.

Bengt Westerberg: Det var några goda råd till socialutskottets ledamöter. De ska få chans att ställa er mot väggen och ställa kompletterande frågor.

(Utfrågningen återupptogs efter pausen)

Ordföranden: Då återupptar vi diskussionerna om hemlöshet och den öppna utfrågning som vi nu vill hälsa nyttillkomna tv-tittare välkomna till.

Vi har haft en mycket intressant förmiddag med en tankeväckande föreställning av *Sista ordet*, en monolog av och med Thomas Jankert. Vi har också haft ett panelsamtal med en mångfasetterad panel som har gett oss många olika infallsvinklar. Tredje steget i vår öppna utfrågning är att vi som är ledamöter i socialutskottet ska ha möjligheten att ställa kompletterande frågor.

Jag skulle själv vilja börja med att ställa en fråga, och den riktar jag till Socialdepartementet. Vi har ju tagit del av det policy- och strategibeslut som regeringen har fattat. Den har höga ambitioner, men om det ska bli resultat i praktiken är det viktigt att det följs upp och att det finns idéer om hur man går vidare efter att man har tagit ett strategibeslut.

Egentligen har alla en uppgift, men jag väljer att rikta min fråga till Socialdepartementets representanter. Vad är det som händer nu, och hur ser ni på det framtida arbetet för att den strategi som är fastställd ska leda till resultat? Det är min fråga.

Vi tar två frågor i taget, och jag överlämnar ordet till min käre kollega, för dagen i presidiet, Christer Engelhardt.

Christer Engelhardt (s): Jag vill också tacka för väldigt bra föredragningar och en mycket bra monologteater. Jag skulle vilja ställa en fråga till Lena Nyberg, som är här i egenskap av barnombudsman.

I monologen fick vi en beskrivning av känslan av brusten kontakt med familjen och barnen. Jag skulle också vilja fråga om barnens situation och roll i det hela, barnens hemlöshet. Skulle Lena kunna säga något om detta, om barnen, familjen och nätverket kring det hela?

Departementssekreterare Elisabet Aldenberg, Socialdepartementet: Jag heter Elisabet Aldenberg och jobbar på Socialdepartementet, Enheten för sociala tjänster. Det har varit jätteintressant att få vara med den här förmiddagen.

Jag tänkte berätta lite om den strategi som regeringen beslutade om för ett och ett halvt år sedan. Den sträcker sig över perioden 2007–2009. Man har satt upp fyra tydliga mål som utgår från de hemlöshetssituationer som Social-

styrelsen har beskrivit och belyst i sin kartläggning. Strategin bygger också på samverkan, som är väldigt viktigt.

Arbetet drivs framåt av en styrgrupp som består av Socialstyrelsen, Boverket, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting.

Jag vet att man också samverkar med bland annat brukarorganisationer och andra intressenter för att få en så bred förankring som möjligt i det jobb som görs.

Själva syftet med den här strategin är att ge stöd till kommuner, bostadsföretag och andra aktörer. Som nämndes tidigare har Socialstyrelsen och Kronofogdemyndigheten tillsammans tagit fram en vägledning för hur man kan arbeta vräkningsförebyggande, eftersom vi vet att det är ett väldigt effektivt sätt att motverka hemlöshet. Vi har också gett Kronofogdemyndigheten i uppdrag att utveckla statistiken över vräkningar, och man har redan från och med i år påbörjat den statistikinsamlingen. Det handlar om att man ska kunna se hur många personer som vräks och också hur många barn som drabbas av vräkning.

Vi har också gett Boverket och Socialstyrelsen ett gemensamt uppdrag att regelbundet kartlägga den sekundära bostadsmarknaden. Det betyder alltså bostäder som hyrs ut i andra hand av vanligtvis socialtjänsten. Under förmiddagen togs också bostadspolitiken upp och hur viktigt det är att få in hemlöshetsfrågan i bostadspolitiken. Det är väldigt viktigt. Det vi kan se är att socialtjänsten ofta får i uppgift att ordna bostäder, något som socialtjänsten kanske inte har de rätta verktygen för att klara av. Det blir då sär lösningar.

Den här kartläggningen ingår som en del i Boverkets regelbundna bostadsmarknadsenkäter, som ska vara ett underlag för kommunernas och regionernas bostadsförsörjning. På det sättet vill vi få in även den här frågan i det sammanhanget. Strategin innehåller också stimulansmedel för att man ska utveckla det lokala arbetet och kunna utveckla nya metoder och utvärdera dem för att hitta de bästa lösningarna.

En fråga som också togs upp här på förmiddagen är det som kallas *housing first*, boendetrappor och i vad mån de här olika lösningarna är effektiva eller inte. Det tyckte vi också att det var väldigt viktigt att få mer kunskap om, så därför ingår det också i strategin att Socialstyrelsen och Boverket tar fram en kunskapsöversikt där man får veta lite grann om hur de här olika metoderna fungerar.

Som jag sade har vi kommit ungefär halvvägs i den här strategin, och på fredag ska styrgruppen, det vill säga de här myndigheterna, dels träffa äldre- och folkhälsominister Maria Larsson för att rapportera hur arbetet fortlöper och hur man ska gå vidare, dels träffa en interdepartemental arbetsgrupp med tanke på, som också togs upp här, hur viktigt det är att samverkan sker lokalt och regionalt men också så att säga centralt inom Regeringskansliet. Vi har därför inrättat en arbetsgrupp med relevanta departement som då ska träffa styrgruppen och diskutera det arbete som pågår inom ramen för strategin.

I övrigt kan jag väl också nämna något om frågan om missbruk. Psykiatri har också diskuterats. Då kan jag nämna att vi ganska nyligen har tillsatt en utredning som ska se över missbrukar- och beroendevården. Syftet är då att tydliggöra kommunernas och landstingens ansvar. Meningen är ju att personer inte ska så att säga ramla mellan stolar och bollar mellan psykiatrin, beroendevården och socialtjänsten utan att man ska få samordnade insatser.

Regeringen gör också en satsning på psykiatri, vilket jag tycker att det kan vara lämpligt att nämna som viktigt i det här sammanhanget.

Lena Nyberg, Barnombudsmannen: Tack så mycket för en förmiddag som har varit spännande men som också har visat att barnen väldigt ofta blir osynliggjorda i de här situationerna. Det finns naturligtvis inte *en* situation för barn och unga, utan på samma sätt som de hemlösa är de individer med olika situationer.

Jag skulle vilja nämna tre typexempel där barn drabbas väldigt hårt av hemlöshet. Ett är där barnen faktiskt själva är hemlösa. Det finns barn under 18 år som är hemlösa själva därför att situationen i familjen är så horribel och svår att man inte kan gå hem. Man väljer att bo hos kompisar eller att ibland faktiskt också övernatta på gator och torg. Det finns alltså barn som är hemlösa på grund av hemsituationen, och de drabbas av naturliga skäl väldigt hårt. Dels har man ingen trygg uppväxt hemma, dels är det svårt att delta i skolan. Om man har svårt att jobba när man är hemlös är det naturligtvis ännu svårare att vara en kreativ och duktig elev och ta åt sig av undervisningen.

Sedan finns det de barn – det kunde vi också se i föreställningen här – som lever med fränskilda föräldrar men har den förälder som man inte lever med på gator och torg. Jag har ofta mött barn som säger: Det är så himla skönt att pappa eller mamma sitter på kåken, för då vet jag åtminstone att de har tak över huvudet och får mat för dagen.

Barn är ju oroliga för sina föräldrar och har rätten till sina föräldrar. Även om de dagligdags inte lever tillsammans med dem vill de kunna ha kontakt. Man vill framför allt slippa vara rädd och orolig. Jag har också träffat barn som är rädda för att möta mamma eller pappa påtänd, sovande på en gata med kompisar, för det är oerhört skämmigt. Man är alltså rädd om sin förälder, man skäms för situationen och man får ett utanförskap.

Att barn som dessutom lever med en förälder som blir vräkt drabbas hårt förstår vi ju alla. Det är ju så att säga den tredje typen, där man verkligen står mitt i situationen. Föräldern får ge sig ut på gatan med barnen i släptåg. Man kanske inte kan bo i närheten av skolan. Man får bo tillfälligt. Det finns ingen trygghet. Skolgången blir naturligtvis naggad i kanten och drabbas oerhört hårt.

Det som är intressant med det här är ju också, om man pratar om tidiga insatser, att om man hjälper en familj tidigt kan man minska mänskligt lidande men också samhällsliga kostnader. Långsiktigt kan man fundera på vad de barn som är hemlösa en del av sitt liv kommer att behöva. Ja, de kommer naturligtvis att behöva oerhört mycket hjälp och stöd i ett senare skede. Sam-

hällsekonomiskt och mänskligt är det naturligtvis alltså oerhört viktigt att man går in och hjälper en familj tidigt.

Jag kan inte förstå hur man från en kommuns sida kan vräka en familj när det finns barn i familjen, för det innebär ju att man bara skjuter problemen framför sig och att det blir ännu dyrare och ännu svårare i ett senare skede.

Magdalena Andersson (m): Som en allmän kommentar vill jag bara säga att den här pjäsen var så fantastisk. Den visade också väldigt tydligt hur viktig arbetslinjen är, inte minst i det här perspektivet. Utan jobb minskar människovärdet, som skådespelaren så träffande sade.

Jag har två frågor. Den ena är till Socialstyrelsen och den andra är till Kronofogden, tror jag, och möjligtvis också till socialtjänsten.

Till Socialstyrelsen är frågan denna: Vi fick klart för oss att 17 000 personer är hemlösa. Alldeles ovetenskapligt har jag uppfattningen att de allra flesta förmodligen är män, men det vet jag ju inte, så det vore intressant att få höra om man har tittat på detta. Hur ser representationen ut vad gäller män och kvinnor, och finns det någon analys av varför det är just så? Vad är det för problematik som ligger bakom männens hemlöshet kontra kvinnornas hemlöshet, eller är det samma problematik för båda könen? Det är min första fråga.

Min andra fråga är möjligtvis till Kronofogden eller till socialtjänsten. Den hänger ihop lite grann med det här med arbete. Om nu bostad är fundamentet för att inte halka utför så att man åker iväg långt i missbruk och annat, är vi väl rätt överens om allihopa att det är just där insatser behöver sättas in. Då kommer vi till diskussionen om bostadsbidrag och socialbidrag kan gå direkt till hyresvärderna i stället för att gå direkt till någonting som kanske inte är hyra, utan man kanske använder pengarna till någonting annat i stället. När det gäller tidiga insatser för att förebygga hemlöshet, hur ser ni på detta att ändra lagstiftningen på det sättet?

Avslutningsvis vill jag bara säga detta till Stadsmissionen: Att kunna ha sysselsättning med bibehållen förtidspension, eller sjukersättning som det heter, kommer att vara möjligt från den 1 januari 2009 upp till över 40 000 kronor om året utan att man ändrar sjukersättningen.

Annika Remaeus, Socialstyrelsen: Den kartläggning som vi gjorde 2005 visade att ungefär 25 procent var kvinnor. Lite kortfattat kan man säga att kvinnorna oftare hade psykisk problematik än männen och att männen oftare uppvisade kriminalitet och missbruk. Så ser det ut. Om vi tittar på personer med missbruksproblem, ser vi att en absolut majoritet är män med missbruk. Det gäller även för kriminalitet, så det här speglar väl den här typen av social problematik.

Michael Necke, Kronofogden: Vi är väldigt intresserade av att förebygga vräkningar och avvisingar. Ett sätt att göra det är ju att agera tidigt mellan

fastighetsägare och hyresvärd, som vill ha betalt, och den som inte har klarat sin hyra och riskerar att bli vräkt. Man behöver egentligen komma in mycket tidigare än när Kronofogden kommer in. Därför har vi i många kommuner ett samarbete mellan de här parterna och socialförvaltningen där också Kronofogden kan bidra med att förebygga. Det är mycket lättare att lösa ett eventuellt problem tidigt än när det har gått så långt som till Kronofogden – när det gäller hyra är det ofta flera månaders hyra som har förfallit – i stället för att man agerar när hyran har förfallit första gången.

I en sådan diskussion är det naturligtvis så att parterna eventuellt kan lösa det här med att man tar socialbidrag eller annat bidrag och är överens om att det går direkt till hyresvärden. Det är inget som Kronofogden själv tar något ansvar för, men vi ser naturligtvis positivt på sådana lösningar.

Jonas Wiklund, SKL: När det gäller frågan om bidrag direkt till hyresvärden är förhållandet så att hela livsuppehållet ju inte alltid betalas via socialtjänsten. Ofta har den enskilde egna inkomster, så det är en kompletterande del som betalas ut, som inte alltid är lika stor som hyran i sig. Men det finns givetvis en möjlighet att i de fall den motsvarar hela bidraget kan det gå direkt till hyresvärden. Den möjligheten finns i dag.

Samtidigt är det här en fråga om var personens eget ansvar finns. Den grundläggande principen är ju att försörjningsstödet, socialbidraget, ska utbetalas till den enskilde för att den enskilde själv ska kunna ta ansvar för sin egen ekonomiska situation. Det blir då en avvägning mellan att betala hyran direkt till värden eller att betala ut bidraget direkt till den enskilde.

Jag vill också kommentera det som sades från Kronofogdemyndigheten. Det bedrivs i dag ett bra samarbete mellan Kronofogdemyndigheten och kommunerna i ett vräkningsförebyggande arbete.

Chatrine Pålsson Ahlgren (kd): Tack för en alldeles utmärkt förmiddag! Jag har en följdfråga på Magdalena Anderssons fråga, som SKL svarade på. Den gäller om ett bostadsbidrag kan gå direkt till hyresvärden. Så långt jag har förstått lagstiftningen går det endast om alla är överens om det. I övrigt kan inte socialtjänsten och hyresvärden bestämma detta, om den enskilde inte är överens med dem om det. Jag vill höra om det är så. Jag tillhör också dem som tycker att det skulle vara en utmärkt förebyggande åtgärd att det ginge direkt till hyresvärden.

Sedan har jag en fråga till RSMH. Det gäller personer som har psykiska problem och ska klara ut det här. Då undrar jag om en sak. Personliga ombud ser jag som alldeles avgörande i vissa lägen. Min fråga är om ni har sett att personliga ombud har ökat sedan regeringen för ett och ett halvt år sedan lade fram sin strategi eller om det är tvärtom.

Sedan har jag också en fråga som gäller barn. Det gäller ungefär 1 000 barn varje år. Till april var det 252 barn, tror jag, som vräktes. Det är fruk-

tansvärt att samhället inte har bättre skyddsnet än att det sker. Det är 252 barn som kanske hamnar i en kaotisk situation som de aldrig kommer över.

Då är min fråga när det gäller de här barnen: Hur snabbt brukar hyresvärden höra av sig till socialtjänsten? Ska det gå tre månader då man inte har betalt hyra, ska det gå fyra månader eller ska ärendet gå till Kronofogden? Jag skulle vilja fråga Lena Nyberg om man inte borde ha ett system som gör att om en barnfamilj inte har betalat hyran på tre veckor eller en månad ska man automatiskt ta kontakt med familjen från socialtjänsten för att verkligen förebygga vräkning.

Jonas Wiklund, SKL: Vid bristande hyresinbetalningar får socialtjänsten ett meddelande från värden om att hyran inte är betald. Då är rutinen från kommunens sida att man söker upp den familj som inte har betalat hyran. Det är den gängse rutinen som fungerar i dag.

Jan-Olof Forsén, RSMH: Det här med personliga ombud var ju något som sjösattes i och med psykiatrireformen 1995. Det är också ett statligt stöd till kommunerna med i bilden, för det är ju kommunerna som har huvudansvaret för det. Sedan kan de upphandla intresseorganisationer. Vi driver det i Skåne och en del av Stockholm också.

Det har fallit väl ut. Någon frågade tidigare: Ska vi behöva ha någon som ska behöva samordna det samarbetet? Jag tror att personliga ombud behövs, därför att de jobbar utan att registrera och utan att journalföra, och de har möjlighet till en anknytningsfas med den enskilde som kanske har tappat förtroendet för till exempel i det här fallet myndigheterna. Det har visat sig att detta gör att de ger fyra gånger pengarna. Det är bara hästar som ger bättre odds. De har alltså en klar verkan. Jag har också sagt tidigare att hemlösa också behöver personliga ombud. Vi hörde också här att det förekommer. Man behöver ha hjälp på det sättet.

Sedan är det ju så att det här är frivilligt. Det statliga bidraget finns, men det räcker inte fullt ut. Vi har sagt att det här måste säkerställas genom lag eller på annat sätt, därför att det här faller väl ut och därför att det behövs så länge samverkan inte sker på annat sätt. Men jag tror att det viktiga är den anknytningsfas som man har möjlighet till och att det inte registreras. Man hittar dem som inte vill gå till myndigheter.

När det gäller vräkningsförebyggande försöker vi få ett projekt via Socialstyrelsens pengar om något som heter sviktboende. Man kan kalla det psykspa också. När man börjar må dåligt skulle man kunna komma dit, och där skulle det kunna jobba till exempel ett par stycken som har egen erfarenhet men har återhämtat sig och har ett verkligt jobb, så att man får möta dem i en annan miljö där de får vara trygga. Vi är övertygade om att det, precis som personliga ombud, skulle minska trycket på slutenvården, som man kan vara rädd för.

Lena Nyberg, Barnombudsmannen: Vår bild är att det inte alltid fungerar i kontakten mellan hyresvärd och socialtjänst. Socialtjänsten får inte alltid information om att det är en familj med barn som ska vråkas. Det är ett av bekymren. Lagstiftningen är väl i och för sig okej, men i praktiken fungerar det inte.

Man kan naturligtvis fundera på hur lång tid man ska vänta innan den här informationen går fram. Det är viktigt att man skyddar barnen så att man snabbt får hjälp från socialtjänsten, men oss veterligen ligger det väl också ett förslag hos Socialdepartementet från utredningen om vräkningar och hemlöshet bland barnfamiljer om att man skulle ha en kontaktperson för varje familj som riskerar att få sitt kontrakt uppsagt. Det är ju också ett sätt att snabbt sätta in en resurs för familjen och för barnen och ge stöd. Är det så att man inte har betalat hyran så kan det ju vara andra saker som familjen också behöver hjälp med för att stötta barnen.

Marina Pettersson (s): Jag har en fråga till Krister Nyström, Kristinehamns socialförvaltning och till Lena Nyberg, Barnombudsmannen. Min fråga är om det behövs fler fältarbetare ute på fältet, bostödjare och så vidare, som kan ha en uppsökande verksamhet också? Jag tänker på antalet barn och kvinnor som är hemlösa. Hur stort är antalet, och var finns de i Sverige?

Nästa fråga berör bostadsbolagen och hyresvärdarna. Ställer de lägenheter till förfogande, och ser det olika ut beroende på var i landet det är?

Krister Nyström, Kristinehamns socialförvaltning: Jag kan svara angående bostadsbolagen och värdarna, som vi kallar dem. Det ser ganska olika ut. Kristinehamns bostadsbolag har svängt i den här frågan. De ställer upp med det antal lägenheter jag efterfrågar just nu.

Oftast är det en förtroendefråga. Det tog mig fyra fem år att få det här förtroendet. Men i Karlstad och många andra kommuner har man inte alls sådana möjligheter. Jag kan inte svara för dem, men jag har hört andra kolleger som säger att de har jättesvårt att få lägenheter. Och de privata ställer också upp.

Jag tror mycket på något som också kommer in i den andra frågan, och det är att det behövs fler bostäder. Vi far nämligen ut. Magdalena pratade om hyror. Jag är den första som åker ut. Jag vet när någon inte har betalat hyran en månad, och då knackar jag på dörren och snackar med honom. Det finns oftast en orsak, och oftast löser vi i socialtjänsten i Kristinehamn och i gruppen hur vi ska ta hand om det.

Detsamma gäller barnfamiljer. Där går jag aldrig in och vråker, men skulle det hända kontaktar jag alltid BUMS, som den kallas, alltså barn- och ungdomsmottagningen, så de är alltid inne. Vi ställer dem aldrig på gatan. Det har jag aldrig varit med om, och det kommer jag aldrig att göra.

I Kristinehamn ser vi faktiskt att det här ökar bland ungdomar. Vi har tillsynsboende för ungdomar under 18 år. Där har vi tre boendestöd som hjälper

ungdomarna. Men den senaste tiden har jag fått skaffa lägenheter till tre till, så vi ser tyvärr att den här gruppen växer.

Lena Nyberg, Barnombudsmannen: Den här diskussionen visar väl med all tydlighet att familjer sällan hamnar på gatan utan att det finns några andra problem än att man bara inte har betalat hyran. Det är mycket mera komplext än så. De här barnen har ofta levt i en ganska tuff miljö på grund av psykisk sjukdom, missbruk eller någon annan problematik i familjen.

De bästa uppsökande personerna för att möta de här barnen finns i skolan. Skolan vet ju – det visar också väldigt många av de här rapporterna – vilka barn det är som har den här typen av problem; kanske inte att bli hemlösa, men var det ändå finns social problematik som man borde hjälpa till med. Då är vi tillbaka vid vikten av att samverka mellan olika aktörer. Min bild är att en väl fungerande skolhälsovård är en viktig nyckel för att fånga upp alla de barn som far illa på olika sätt.

Eva Olofsson (v): Jag skulle vilja ta upp den mer bostadssociala frågan. Det är en av mina frågor. Sedan har jag också en fråga till kvinnojourerna.

I den väldigt fina paneldiskussionen framkom det att det finns två ben här. Det måste finnas bostäder till rimliga hyror i tillräcklig omfattning, och det måste sättas in olika bra sociala stödinsatser.

Jag skulle därför vilja fråga Hyresgästföreningen en sak. Nu sedan statligt produktionsstöd och räntebidrag har tagits bort av nuvarande regering har nyproduktionen av hyreslägenheter minskat med 66 procent. Vad anser Hyresgästföreningen att det behövs för förändringar av bostadspolitiken för att rätten till en egen bostad ska bli verklighet?

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga till kvinnojourerna ROKS och SKR. Ni tar ju emot kvinnor som får fly från sina hem och som inte alltid kan återvända – inte så sällan också med barn. Hur ser situationen ut när det gäller deras möjligheter att få en ny bostad?

Terje Gunnarsson, Hyresgästföreningen: Först ska jag säga att vi märker en hårdare attityd hos de kommunala allmännyttiga bostadsbolagen. Jag kan exemplifiera det med att ett av Sveriges största bolag har beträffande ett av de största miljonprogrammen sagt att man inte vill ha nya hyresgäster som är beroende av betalningsstöd. Man ska alltså klara sin försörjning helt. Det är någonting vi märker.

Sedan är det givetvis så att vi vill att alla människor ska ha chans till det goda boendet och ha råd att bo. Där är det väl så att om de statliga stöden kommer tillbaka, både när det gäller nyproduktion och annat, kommer det givetvis att stimulera bostadsbyggandet.

Samtidigt är det ju så att det finns en problematik i att kostnadsökningarna är av den naturen att vi har svårt att visa att man producerar bostäder till för höga priser. Det är ju marknaden som styr.

Något annat som vi ofta kommer i kontakt med är det här med barnfamiljer, men det är så ömtåligt, så det vi gör där är att vi försöker företräda alla dem vi kommer i kontakt med och som söker stöd hos oss. Men de människorna är ofta så hårt utsatta att de nästan inte ens söker det stödet.

Däremot tror jag på en samordning. Man kan titta på den statliga utredning som just har levererats. Där pekar man på att de allmännyttiga och kommunala bostadsbolagen ska kommersialiseras. Det finns förslag på det. Det kommer att ytterligare öka på svårigheten för människor som inte är starka i samhället att ta sig in på bostadsmarknaden, och blir man utslagen kommer det att bli oerhört svårt att komma tillbaka.

Lotta Sonemalm, SKR: Vi tar emot många kvinnor och barn som kommer till kvinnojourerna varje år, och vi vet ju att många av dem inte kommer att kunna återvända hem, så för oss är de hemlösa. Jag tycker att det är jätte viktigt att vi har börjat prata om barnen. De nämndes inte så väldigt mycket på förmiddagen.

Något jag tycker är viktigt är också att ta upp de här speciella grupperna. Vi har kvinnor med eget missbruk, som många kvinnojourer i dag inte har möjlighet att ta emot. SKR har två medlemsorganisationer i dag som kan ta emot kvinnor med eget missbruk som är våldsutsatta. Det vet vi att många missbrukande kvinnor är. Men de har inte haft så många kvinnojoursställen att ta vägen till. Det är viktigt att se de kvinnorna. Vi har också de utlandsfödda kvinnorna som många gånger har ett väldigt litet nätverk. De har ingensans att ta vägen när de inte kan gå hem. Vi har de romska kvinnorna som också är i en väldigt speciell situation. Jag tycker att det är jätte viktigt att vi tar upp den frågan, för kvinnor är många gånger utsatta för väldigt stor press från den person som de lämnar.

Hur lätt det är att få en ny bostad beror också på var man kommer ifrån. Många av de kvinnor som kommer till en kvinnojour kan ha betalningsanmärkningar. Det ställs höga krav på en ny hyresgäst i dag. Många kvinnor har svårt att uppfylla de kraven. Vi kan också få frågan av en hyresvärd: Blir det bråk där, om hon får den här lägenheten? Då förstår man egentligen inte frågan, för det är ju inte hon som har bråkat. Hon är utsatt för ett brott, och därför flyr hon sitt hem och behöver en ny bostad.

För många kvinnor är det alltså en jättestor apparat att hitta en ny bostad. Jag kommer från västkusten, och där vet alla att bostadsläget är fruktansvärt. Det finns inga lägenheter, och man har inga val. Tyvärr vänder en del kvinnor tillbaka hem av den orsaken.

Gunilla Westny, Roks: Jag håller med SKR i allt de säger. Jag har själv jobbat på en kvinnojour i elva år, och det svåraste jobb vi har på en kvinnojour är att ordna bostad till våldsutsatta kvinnor och deras barn. Det här gör att de får bo väldigt länge på kvinnojouren, därför att det tar väldigt lång tid på grund av att de har betalningsanmärkningar, lägenheten står på mannen och så vidare.

Vad man kan göra är att försöka ha samarbete över gränserna både när det gäller myndigheter och med hyresvärdar och så vidare. Min egen erfarenhet är att det i regel bara är allmännyttan som hjälper till med lägenheter, och sällan de privata värdarna.

Hyresvärdar brukar också ha mycket fördomar om de här männen – att de ska komma och sparka sönder lägenheterna och så vidare. De undrar också ofta vad det är för kvinnor som har blivit våldsutsatta och annat. De här fördomarna är ett stort problem.

Maria Kornevik Jakobsson (c): Också jag vill sälla mig till dem som menar att det här har varit en helt underbar förmiddag, där man har fått ta del av problemet på ett annat sätt.

Vi har pratat om barnen. När jag läste siffrorna senast var det 1 000 barn som blev vräkta, precis som vi sade förut. Nu har siffran minskat lite. Regeringen har ju en nollvision. Jag tänkte höra med Barnombudsmannen om ni har några tankar, tips och idéer om hur vi ska nå den nollvisionen. Det är min ena fråga.

Den andra frågan vill jag ställa till Göran Wahlqvist på Röda Korset som är medorganisatör till den teaterföreställning som vi har sett i dag. Vi har varit med om ett kulturellt arrangemang. Det har gjort att vi har fått en upplevelse som har försatt oss i en stämning som har gett oss möjlighet till detta.

Min fråga handlar om kulturen, som har en helande effekt på oss människor. Kan kulturen och hemlösa hitta varandra någon gång?

Lena Nyberg: Det är ingen lätt fråga, men det som är viktigt är att se till så att man stoppar tillflödet av nya barn som lever i den här situationen. Det första som borde ske är att man inte vräker fler barnfamiljer över huvud taget. Man bör försöka hitta lösningar. Där har naturligtvis socialtjänsten en otroligt viktig uppgift i att försöka gå in och förebygga.

Hemlösheten har ofta föregåtts av en annan social problematik. Jag tror att en viktig del i det som regeringen satsar på nu är föräldrastöd. Det ska vara ett riktigt, rejält föräldrastöd som kan vara generellt men som också måste vara riktat beroende på vilken problematik man har. Föräldrar måste få stöd i sitt föräldraskap. Sedan är det naturligtvis viktigt att inga nya familjer vräks.

Bara detta att man börjar synliggöra de barn som finns i en situation med hemlöshet är bra. I dag är de inte synliggjorda. De flesta av oss inser att om barn är hemlösa får det enormt stora sociala konsekvenser, inte bara för barn- domen här och nu utan för resten av livet. Synliggörandet av problemen är också en del i det hela.

Jag tycker att vi har en del strukturer i vårt samhälle som finns där och som är bra, men som vi inte jobbar tillräckligt med. Det är återigen skolhälsovården. En väl fungerande skolhälsovård kan fånga upp många av de här barnen. Man vill inte som elev prata med sin lärare om familjeproblem eftersom man ofta känner en beroendeställning till sin lärare. Men om det finns andra kloka

vuxna i skolan som man inte har en beroendeställning till får man en möjlighet att ventilera de problem som kanske föregår att man blir hemlös. Man kanske har missbruksproblem, psykiska problem eller våld i familjen.

Förstärk de skyddsnät som finns, och synliggör barnen! Det är viktigt.

Göran Wahlqvist: Jag är chef för Röda Korset på Gotland. Maria frågade om kulturen som en del i arbetet med att få människor att bli delaktiga i vårt samhälle. Jag tror att det handlar mycket om den här delaktigheten. Vi jobbar som organisation traditionellt med sociala frågor och är ganska långt från kulturen. Den krock mellan Thomas och mig för ett par år sedan som har lett till det här har varit spännande nog. Det har varit spännande att få in de här kulturella uttrycksformerna i stället för att hålla på som på det traditionella sättet.

Om vi får med människor från kulturen in i våra sociala frågor tror jag att vi kommer att bli mycket starkare, att vi kan nå andra människor och får större delaktighet från olika håll. Jag är helt övertygad om att kulturen har mycket att ge, och vi har mycket att vinna på att få med kulturen i våra frågor.

Annelie Edrén: Jag riktar mig direkt till dig, Maria. Vi har i Stockholms Stadsmission just bedrivit ett samarbete med en teater som heter Södra Fot. De hade en premiärföreställning i julas. Vi hade ungefär tolv aktiva personer som har levt i hemlöshet eller är i hemlöshet som faktiskt stod på scenen tillsammans med både proffs och amatörer som skådespelare. Vi kan se att den här resan för den målgruppen var otroligt utvecklande. Vi fortsätter att driva teaterprojektet.

Finn Bengtsson (m): Ordförande! Tack så mycket för dagens presentationer! Det här lyfter upp det socialpolitiska ansvaret även för hemlösheten, som är så viktigt.

Jag studsade till lite grann när vår i övrigt eminenta moderator sade att området har beforskats i många decennier men att vi inte har löst problemet. Jag tolkade inte det som någon forskningsfientlighet på området. Men alliansregeringen har en intressant ingång i att vilja göra socialtjänsten också vetenskaps- och erfarenhetsbaserad på ett strukturerat sätt.

Jag är intresserad av att höra lite mer av vad Socialhögskolans representant här, doktoranden Marcus Knutagård, har att säga om detta. Han ska ju nu snart lägga fram en avhandling på området och måste ha inventerat forskningen där. Har du funderat lite grann på om socialtjänsten kanske kommer att behöva implementera den typ av forskningsresultat som finns? Och hur ser du på framtiden för forskningen på det här området?

Den andra frågan är, i analogi med det jag sade, till Annelie Edrén. Du nämnde lite grann om att man skulle ha ett sprututbytesprogram. Det finns ett medicinskt inslag i beroendeproblematiken inom ramen för hemlöshet. Det är uppenbart med tanke på att 60 procent är missbrukare och 40 procent är psy-

kiskt sjuka i annan sjukdom. Jag förstår att beroendemedicinsk forskning i dag inte entydigt ger vid handen att ett sprututbytesprogram skulle vara bra. Det förlänger snarast missbruksstegen och missbrukskarriären. Det skulle därför verka negativt. Vill du kommentera hur man tar in den typen av kompetens i diskussionen om socialtjänstens uppdrag att lösa hemlöshetsproblemet?

Marcus Knutagård: Den första frågan handlar om kunskapsanvändning inom socialtjänsten. Kortfattat kan man säga att det också har att göra med vilken möjlighetsstruktur som finns inom organisationen för att kunna reflektera och ha tid att ta till sig kunskap. Som jag sade handlar det bland annat om boendetrappan och natthärbärgeslösningen, som är lösningar som har levt under lång tid trots att de kanske inte har visat sig vara så effektiva. Det visar på att man har svårt att ta till sig just den kunskapen.

För att göra någon förändring möjlig krävs det också att forskningen och socialtjänsten har möjlighet att mötas på ett annat sätt. Det gör man med längre kontakter i stället för korta projektider som det ofta handlar om när man ska starta en hemlöshetsåtgärning. Då är det många gånger ett kort projekt som ofta utvärderas i efterhand. Socialtjänsten känner ofta till resultaten innan man har fått den av forskarna. Då är det lätt att säga: Så här är det inte längre.

Jag tycker att det är viktigt att man inte bara ser till ny kunskap. Vi har mycket kunskap som är gammal och som man inte bör glömma bort bara för att den härrör sig från 30-talet eller från något som gjordes för 15 år sedan. Man ska dra nytta av det också.

Just när det gäller det här finns det spännande forskning som är dagsaktuell och viktig. Men i den nationella forskningsstrategin krävs det långsiktighet för institutioner och universitet. Det klaras inte av i de kortsiktiga projekt som det ofta handlar om.

Annelie Edrén: Jag tänkte passa den frågan vidare till min kollega Mia Bergman.

Mija Bergman: Jag jobbar för Stockholms Stadsmission. Frågan om sprututbyten är en liten del i den bristande behandlingssituation som finns i dag. Vi driver frågan om sprututbyten därför att vi ser hur hiv ökar bland hemlösa. Det gäller också hepatit C, vilket man inte ska glömma bort.

Det är också viktigt att tänka på att sprututbyte måste kopplas till annan verksamhet, där man möter hemlösa och där man ser hälsoperspektivet i helhet. Det handlar inte om att man bara ska dela ut någonting.

Jag vill också gå vidare och prata om substitutbehandling som ett exempel på detta. Substitutbehandling är något som har varit bra och fungerat bra för många. Men ofta delar man bara ut medicin, och det är viktigt att man kopplar det till annan vård också. Det ska inte bara vara något slags urvattnad behandlingssituation, utan man måste också ge stöd i att gå vidare så att människor

inte bara fortsätter att leva som missbrukare med något slags substitutbehandling.

Människor ska också ha rätt att få vanlig behandling. Så sent som i förra veckan fick jag ett exempel på en person som ville ha behandling men som fick nej av socialtjänsten. Det handlade om att han hade uppfyllt sin kvot av behandling. Det måste vi ifrågasätta. Är det det ena eller det andra man ska välja?

Lennart Axelsson (s): Herr ordförande! Jag vill tacka både panelen och Thomas, som har gett oss en bra bild av hur situationen ser ut. Annars kan man väl konstatera att vi i någon mån har misslyckats när vi har bjudit in till utfrågningen eftersom det är så få från bostadssidan som är med. När man tittar på listan är det bara Hyresgästföreningen som man direkt kan se har den kopplingen.

Det är lite typiskt. Den bild som vi har fått nästan samstämmigt är att det handlar om bostaden. Sedan kommer vårt område in efter det. Det gör att vi kanske måste komma tillbaka till en ytterligare utfrågning där vi gör detta tillsammans med dem som hanterar bostadsfrågorna.

Jag hade egentligen tänkt ställa den fråga som Eva ställde till Hyresgästföreningen. Hur ser ni på det här med 250 nya hemlösa varje år i Stockholm och 30 lägenheter? Om man inte löser den frågan så blir det jättesvårt att lösa någonting annat. Hur ser ni på det? Vilka krav skulle ni vilja ställa på oss som riksdagspolitiker för att kunna lösa det här? Jag kommer själv från en liten kommun, Nora, med 10 500 invånare. Vi har inte alls de här problemen, även om det naturligtvis finns människor som har bekymmer där också. Men i mångt och mycket är detta ett storstadsproblem.

Jag har också en annan kort fråga. Den gäller ett yttrande om att man nu börjar se att även äldre blir vräkt. Det handlar om dem som inte längre klarar av att sköta sina räkningar. Finns det inte något skydds nät just för den delen, och i så fall varför? Jag tror att det var Claudette från Stockholms socialförvaltning som yttrade detta.

Terje Gunnarsson: Vi tycker förstås att det är viktigt att kommunerna tar sitt bostadsförsörjningsansvar på allvar. Vi tror att man måste ha en vilja att bygga bort bostadsbristen. Man kan förstås bygga bort den med hjälp av statliga stöd och subventioner. Men det måste också finnas en vilja, och det är det som är det viktigaste. Även om en nyproducerad lägenhet har en hög hyresnivå sätter den oftast i gång en byteskedja. Så länge det råder bostadsbrist finns det någon som behöver lägenheterna. Om man får i gång byteskedjan kommer det att friställas fler mindre lägenheter. Dessa är oftast ingångslägenheter för dem som inte har någon lägenhet.

Det viktigaste är att man tar det uppdrag man har som politiker på allvar och ser till att de som behöver bostad får bostad. Jag är helt övertygad om att

man löser problematiken om viljan finns. Det handlar inte bara om samordning och subventioner, utan det viktigaste är den politiska viljan.

Claudette Skilving: Det var mycket riktigt jag som nämnde det här med de äldre. Vi har fått sådana signaler. Jag har inte riktigt något faktaunderlag för hur många det gäller och i vilka sammanhang, men vi har fått tillräckligt många signaler som visar på att frågan börjar bli alltmer aktuell. Det beror naturligtvis på att det finns gamla människor som inte kontakter myndigheterna för att få hjälp. De kanske inte själva förstår att det är den här hjälpen de behöver. De kanske inte ens har hemtjänst, som skulle kunna vara något slags skyddsnet i det här avseendet.

Stockholms stad planerar nu att sätta i gång med en ordentlig kompetensdiskussion och utbildning där äldreförvaltningens personal deltar tillsammans med individ- och familjeomsorgens personal. Tyvärr är det ofta så när det handlar om en gammal människa som är runt 70 år och som har problem – kanske missbruk eller andra problem – att man gör frågan till en individ- och familjeomsorgsfråga, det vill säga inte någon fråga för äldreförvaltningen.

Det här tycker jag är någonting som man borde sätta sig över och diskutera. Det handlar om samarbetsformer och ett skyddsnet, som man var inne på här. Det är det som hela utbildningssatsningen och dialogen ska försöka få till stånd. Mellan flera olika ansvarsorganisationer och myndigheter måste vi uppmärksamma också den här gruppen. Vi har pratat om barn i dag, och nu börjar vi prata om äldre. Det blir många olika fokus som kanske kräver lite olika sorters insatser. De äldre är i alla fall en målgrupp som vi börjar diskutera nu eftersom vi märker att den gruppen råkar väldigt illa ut när de blir vräkta. De kanske inte har anhöriga som kan hjälpa till.

Jan R Andersson (m): Det var en mycket intressant dag, och många kloka ståndpunkter kom fram. Jag skulle vilja ställa två frågor. Den första riktar jag till SKL och Socialdepartementet. Det gäller frågan om personliga ombud, som jag menar är en positiv reform som har inneburit mycket för många personer med psykiska besvär. Ett problem är dock att det endast är de som har psykiska problem som omfattas av detta. De personer som har exempelvis missbruksproblem är uteslutna från möjligheten att få ett personligt ombud eller att söka ett sådant. Många av personerna i en hemlöshetssituation har samtidigt ett starkt myndighetsförakt, varför just de här ombuden, som inte representerar myndigheter utan dig som person, i stor utsträckning skulle kunna hjälpa. Min fråga avseende det är: Bör man möjligtvis se över den personkrets som personliga ombud kan omfatta? Och vad skulle det kunna innebära? Det är min fundering till SKL och Socialdepartementet.

Jag har också en annan fråga. Kris, som är representerat här, har stor erfarenhet av detta att komma ut i samhället och försöka hjälpa människor att få bostäder. Diskussionen har varit uppe. Det handlar om Subutex- och meta-

donbehandling och det fria sprututbytet. Jag skulle vilja ha en kommentar från Kris just när det gäller den delen.

Departementsråd Gunilla Malmberg, Socialdepartementet: Staten ger ett bidrag till personliga ombud. Det är en viss målgrupp som är kopplad till detta. Men verksamheten är egentligen inte reglerad vare sig när det gäller huvudmannaskap eller något annat. Detta är ett permanent bidrag. Man bör egentligen se över detta, vilket Socialstyrelsen också har påpekat. Man bör titta på det för att se om det finns en permanent reglering av personliga ombud. I det läget kan man naturligtvis också titta på målgruppen, men det är inte något som är planerat.

Per-Olov Nylander: Jag representerar Sveriges Kommuner och Landsting. Vi har inte diskuterat frågan om utvidgning. Det är väl en fråga man får ta med sig och grunna över. Däremot finns det en koppling mellan personliga ombud och de projekt som har beviljats medel från Socialstyrelsen.

När det gäller socialtjänsten har man oftast en handläggare om man redan har en sådan här kontakt med myndigheterna. Då har man en kontaktperson där, men frågan om huruvida man ska vidga det till begreppet personligt ombud får jag helt enkelt lämna.

Jan-Olof Forsén: Som jag sade sjösattes psykiatrireformen 1995. Då hade man tittat på den utsatta gruppen – målgruppen för psykiatrireformen – och sett att den behövde ett stöd. Då kom detta med personligt ombud. Det har fallit väl ut för dem som har fått chansen, men det är långt ifrån alla som behöver det som har det. Alla kommuner har det inte. Det är frivilligt, och det ger statsbidrag. Jag kan förstå att man vill utöka personkretsen, men då måste man förmodligen skjuta till mer pengar. Alla kommuner har ju inte detta i dag, trots att man kan få statsbidrag.

De hemlösa ligger som sagt nära till hands. Man diskuterar också vissa andra grupper som har problem med psykisk ohälsa. Jag kan förstå frågan när det gäller det här med myndighetshat och så vidare. Det är just anknytningsfasen som jag pratar om som gör att personliga ombud fungerar.

Christer Karlsson, Rikskris: Frågan gällde vad vi tycker i Kris och om vi tar emot dem som går på Subutex, metadon eller något av den typen. Det gör vi inte. Här i Stockholm har vi ungefär 40 lägenheter. Vi håller stenhårt på drogfrihet, och det inkluderar Subutex och metadon. Vi är nog mer på steg 2, och inte på steg 1 med lågtröskel. Vi jobbar stenhårt med dem som kommer från fängelser och som har valt att vara drogfria.

Per Svedberg (s): Herr ordförande! Tack för en trevlig stund här! Teaterföreställningen var alldeles lysande. Jag måste få göra en liten kort reflexion.

Känner vi inte igen det här? Vi blev på något sätt pånyttfödda och påmind om situationen. Någonstans kan jag tycka att vi borde ta tag hårdare i de här frågorna.

Vi går mot en samhällsutveckling som blir mer och mer prestationsbaserad. Det är en utveckling som ställer allt högre krav på människan. Om man kopplar detta till den teaterföreställning vi har fått se kan man fundera på vad som händer med människan i slutändan. Panelen fick ju lämna ett sista råd till utskottet när det gäller vad vi bör tänka på. Jag skulle vilja veta vad RSMH och Kris tycker. Kan ni göra ett sista medskick?

Jan-Olof Forsén: Det finns en sak jag skulle vilja ta upp. Vi säger att vi investerar när vi köper en ny bil. Vi investerar när vi ska gå genom Hallandsåsen. Då har vi långa perspektiv. Men när det gäller människor är det kostnader som gäller. Vi måste börja tänka i längre perspektiv. Vi måste börja tänka i ordet investering. Det handlar om att investera i humankapitalet. Det gäller unga människor som får psykisk ohälsa. De har ingen klar skolgång och får aldrig något arbete. De är fattiga redan i dag. Socialstyrelsen har visat att deras löneutveckling under tio år har varit lika med noll, medan övriga går vidare.

Ni är ju så inne på att det ska löna sig att jobba. Men vi måste få chansen att jobba! Jag brukar säga: Det är ju bra att ha en bostad, men jag måste ha någonting att vakna upp till också. Vi måste förstå att alla människor vill dra sitt strå till stacken. Jag hörde här om glassförsäljningen. I det här landet är det viktigt att ha en sysselsättning. Den lutherska andan finns hos oss. Man vill ha ett svar på frågan: Vad gör du, då? Det är viktigt i det här landet. Då måste man ha ett jobb eller någonting. Man pratar om nollklassade. Jag tycker att det här är minusklassade människor, och det är ett problem.

Investera i alla människor och i de yngre människorna! Jag tror att vi har igen det. Det är oerhört mycket pengar inblandade i detta, men jag tror att de skulle kunna användas på ett mycket bättre sätt och i ett mycket tidigare skede. Jag har pratat om psykspa, det vill säga en tidig insats för att förhindra vräkning. Tanken med vårt psykspa är att människor som har egen erfarenhet ska möta dem som är i gungning. Det blir ett helt annat möte och en helt annan möjlighet att stoppa det hela innan det går vidare så att någon måste tas in för tvångsvård.

Det handlar också om mycket annat. Polisen behöver få utbildning med mera. Det heter att vi skadar poliser, men det finns faktiskt också poliser som har skjutit dem som är psykiskt sjuka. Så satsa på människorna! Det har vi igen.

Christer Karlsson, Rikskris: Vi pratar om basbehov; alla behöver en lägenhet. Alla behöver vi någonstans att bo. Men alla kanske inte klarar av att bo i en egen lägenhet.

Det finns också andra problem, som jag ser det. Alla får inte chansen att ha en lägenhet. Det beror på att kronofogden kommer in. Man får ingen lägenhet. Vi pratade förut om en kille som heter Billy som har ett jättebra projekt. Han har skulder. Men han har varit drogfri och han har arbetat med det här i sex år. Han får ingen lägenhet därför att han har skulder sedan förut.

Det finns mycket att göra på området. Jag säger bara: Jobba på! Jag tror att ni kan tänka ut vad vi behöver. Det finns många här som har sagt många bra och kloka grejer. Jag tycker att ni ska ta till er det. Om ni vill veta mer om oss så kom gärna till Kris. Ni är välkomna!

Rolf Nilsson: Jag är lite grann inne på samma sak som den senaste talaren. Bostad är det absolut grundläggande för att kunna ha ett liv över huvud taget. Men om man sedan fixar ett jobb kommer skulderna. Du får din första lön och din andra lön. Men vid den tredje lönen kommer fogden, och sedan får man leva på socialbidrag under resten av sitt liv fast man jobbar. Det finns ingen rim och reson i det här. Man måste ge människor en chans. Man kan inte bara trycka ned människor ett helt liv och tro att de ska anpassa sig till något som inte finns att anpassa sig till. Skulderna är ett jätteproblem.

Ordföranden: Då är klockan slagen för avslutning. Vi ska göra den kort genom att säga att vårt syfte har varit att ge en kunskapsuppbyggnad för socialutskottet och en möjlighet att utbyta erfarenheter. Det är ett led i ett pågående arbete som utskottet och många andra har för att vi avsevärt ska förbättra situationen när det gäller de jätteproblem som finns med hemlöshet. Dessutom vill vi vara med och bilda opinion, och jag tycker att detta var ett bra sätt att göra det på. Vi hoppas att det ska leda till ringar på vattnet och till fortsatta aktiviteter.

Ett stort tack till våra medverkande och Thomas Jankert! Ett stort tack till er som har varit med i panelen, till Bengt Westerberg och till övriga inbjudna som har hjälpt oss att belysa den här oerhört angelägna frågan! Därmed är vår offentliga utfrågning avslutad.

2004/05:RFR1	TRAFIKUTSKOTTET Transportforskning i en föränderlig värld
2004/05:RFR2	NÄRINGSUTSKOTTET Statens insatser för att stödja forskning och utveckling i små företag Rapport till riksdagens näringsutskott
2004/05:RFR3	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Nationella minoriteter och minoritetsspråk
2004/05:RFR4	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets offentliga seminarium om skattekonkurrensen den 15 mars 2005

2005/06:RFR1	JUSTITIEUTSKOTTET Brottskadeersättning och skadestånd på grund av brott. Undersökning av skillnader mellan beslutad brottskadeersättning och av domstol sakprövat skadestånd
2005/06:RFR2	JUSTITIEUTSKOTTET Särskild företrädare för barn Uppföljning om tillämpningen av lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn
2005/06:RFR3	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Förutsättningarna för småskalig livsmedelsproduktion – en uppföljning
2005/06:RFR4	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Regeringsmakt och kontrollmakt. Offentligt seminarium tisdagen den 15 november 2005 anordnat av konstitutionsutskottet
2005/06:RFR5	KULTURUTSKOTTET Statsbidrag till teater och dans En uppföljning av pris- och löneomräkningens konsekvenser
2005/06:RFR6	UTRIKESUTSKOTTET Utrikesutskottets uppföljning av det multilaterala utvecklingssamarbetet
2005/06:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Sjöfartsskydd En uppföljning av genomförandet av systemet för skydd mot grova våldsbrott gentemot sjöfarten
2005/06:RFR8	UTRIKESUTSKOTTET Vår relation till den muslimska världen i EU:s grannskapsområde
2005/06:RFR9	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om elmarknaden den 18 maj 2006

2006/07:RFR1	FINANSUTSKOTTET En utvärdering av den svenska penningpolitiken 1995–2005
2006/07:RFR2	UTRIKESUTSKOTTET OCH MILJÖ- OCH JORDBRUKS- UTSKOTTET Offentlig utfrågning den 12 december 2006 om en gasledning i Östersjön – fakta om projektet – internationell rätt – tillvägagångs- sätt vid tillståndsprövning
2006/07:RFR3	TRAFIKUTSKOTTET Trafikuskottets uppföljning av flyttning av fordon
2006/07:RFR4	TRAFIKUTSKOTTET Trafikuskottets offentliga utfrågning om trafiklösningar för Stock- holmsregionen
2006/07:RFR5	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningarna för att bedriva småskalig livsmedelsproduktion
2006/07:RFR6	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning på temat Var går gränsen för den konstnärliga friheten?
2006/07:RFR7	UTRIKESUTSKOTTET Sveriges deltagande i EU:s biståndspolitik
2006/07:RFR8	SKATTEUTSKOTTET Uppföljning av kvittningsregeln för nystartade företag
2006/07:RFR9	SOCIALUTSKOTTET Socialuskottets offentliga utfrågning på temat hiv/aids torsdagen den 15 februari 2007 (Omtryck, tidigare utgiven som 2006/07:URF4)

2007/08:RFR1	SKATTEUTSKOTTET Inventering av skatteforskare 2007
2007/08:RFR2	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig-privat samverkan kring infrastruktur – en forskningsöver- sikt
2007/08:RFR3	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekven- ser för företag inom fiskeområdet
2007/08:RFR4	SOCIALUTSKOTTET Socialuskottets offentliga utfrågning på temat våld mot äldre, den 19 september 2007
2007/08:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Uppföljning av hur stormen Gudrun hanterats inom transport- och kommunikationsområdet
2007/08:RFR6	FÖRSVARsutskottet Utvärdering av 2004 års försvarspolitiska beslut
2007/08:RFR7	SKATTEUTSKOTTET Öppet seminarium om attityder till skatter
2007/08:RFR8	FÖRSVARsutskottet Forskning och utveckling inom försvaruskottets ansvarsområde

---

2007/08:RFR9	JUSTITIEUTSKOTTET Uppföljning av Kriminalvårdens behandlingsprogram för män som dömts för våld i nära relationer
2007/08:RFR10	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågningar hösten 2007 om trafikens infrastruktur
2007/08:RFR11	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Offentlig utfrågning den 22 november 2007 om tillstånd för digital marksänd tv
2007/08:RFR12	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningarna för att låta transportsektorn omfattas av ett system med handel av utsläppsätter
2007/08:RFR13	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets uppföljning av skogsbeskattningen
2007/08:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Förnybara drivmedels roll för att minska transportsektorns klimatpåverkan
2007/08:RFR15	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Äldreförsörjningsstödet i dagspressen 2002–2007
2007/08:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Anpassningen av trafikens infrastruktur när klimatet förändras
2007/08:RFR17	RIKSDAGENS UTSKOTT Riksdagens framtidsdag 2008 – konferensrapport
2007/08:RFR18	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning på temat Tillgänglighet inom hälso- och sjukvården
2007/08:RFR19	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning Statlig arbetsgivarpolitik och jämställdhet
2007/08:RFR20	NÄRINGSUTSKOTTET OCH KULTURUTSKOTTET Näringsutskottets och kulturutskottets offentliga utfrågning om upphovsrätt på Internet
2007/08:RFR21	TRAFIKUTSKOTTET OCH FÖRSVARsutskOTTET Trafikutskottets och försvarsutskottets offentliga utfrågning om IT-säkerhet
2007/08:RFR22	FÖRSVARsutskOTTET Försvarsutskottets offentliga utfrågning om kärnvapen och radiologiska hot
2007/08:RFR23	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Utvärdering av det kommunala partistödet
2007/08:RFR24	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets offentliga utfrågning om de fem nationella minoriteternas kultur
2007/08:RFR25	FÖRSVARsutskOTTET Försvarsutskottets offentliga utfrågning om utvärdering av 2004 års försvarspolitiska beslut
2007/08:RFR26	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning om godstransporter

2008/09:RFR1

KULTURUTSKOTTET

Uppföljning av pensionsvillkoren inom scenkonstområdet